

DİL İNŞASINDA AŞIRI ÖZLEŞMECİ BİR DERGİ: “ÖZ DİLİMİZE DOĞRU”

An Extreme Purist Periodical In Language Construction: “Towards Our Pure Language”

Yüksel TOPALOĞLU*

Özet

İstiklâl Mücadelesi'nin kazanılmasından sonra kurulan yeni Türk Devleti müteakip yıllarda siyasal, toplumsal, kültürel... alanlarda köklü ve ciddi değişim ve dönüşümleri gerçekleştirmeye başlar. Bu değişim ve dönüşümler arasında şüphe yok ki dil devrimi önemli yer işgal eder. Devletin, yirmili yılların sonunda gerçekleştirdiği bu devrimle Türkçe, artık yeni bir mecraya girer ve böylece Türkçe üzerinde çeşitli arayışlar, düşüncüler ve çalışmalar başlar. Bu çalışmaların ana dinamiği, örgütleyicisi ve yürütücüsü, şüphesiz devletin kendisidir. Ancak bu gücün dışında kalan sivil örgütlerin veya bireylerin buna kayıtsız kaldığı söylenemez. Bunun en somut ve dikkat çekici örneği, 1932 yılında yayımlanmaya başlayan *Öz Dilimize Doğru* adlı aşırı özleşmecî dil dergisidir. Bu dergi, faaliyete girdiği andan sonuna kadar, devletin resmi tezi olan özleşmecîliği ana sorunu olarak görmüş, desteklemiş ve bu yönde çoğu zaman akıl dışı öneriler ileri sürmüştür. İşte bu makalede söz konusu derginin biçim özelliklerinin yanı sıra yukarıda işaret edilen süreçteki rolü merkeze alınarak incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Dönemi, Dil, Türkçe, *Öz Dilimize Doğru*, Hüseyin Kâzım.

Abstract

The new Turkish State which was established after having won the Turkish War of Independence starts to implement fundamental and crucial changes and transformations in the fields of politics, society, culture, etc. during the successive years. Among these changes and transformations, the linguistic revolution undoubtedly constitutes a vital place. With this revolution which was realized by the State at the end of 1920s, the Turkish language sets on a novel path and thus begins various searches, thoughts, and studies on the Turkish language. The main dynamic, organizer, and implementer of these actions is certainly the State itself. However, it cannot be stated that the civil organizations or individuals who were left out of this power were indifferent to those actions. The most concrete and striking example of it is the extreme purist language periodical named *Towards Our Pure Language*, which started to be published in 1932. From the moment it began its publication life until the end, this periodical both considered purification which was the official view of the State as its main problem and supported it. Moreover, it made irrational suggestions most of the time.

* Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Edirne ytopaloglu@trakya.edu.tr

Therefore, this article aims at studying the formal features of the said periodical and its role in the aforementioned process by putting it in the center.

Key Words: *Republic Era, Language, Turkish Language, Öz Dilimize Doğru, Hüseyin Kâzım.*

Giriş

Altı asır gibi uzun bir zaman dilimi ve geniş bir coğrafyada imparatorluk dili olarak kullanılan ve bu süreçte tabii olarak ait olduğu medeniyet dairesinin diğer kültür ve dilleriyle kurduğu ilişkiler çerçevesinde çok karmaşık bir yapıya bürünmüş olan Osmanlı Türkçesi üzerine ilk önemli arayış ve düşüncüler, şüphe yok ki köklü bir medeniyet değişikliğini idrak etmeye başladığımız 19. asrın ikinci yarısından itibaren başlar. Bilindiği gibi bu dönemde bir kısmı devlet kademesinde etkin görevlerde bulunan ve aynı zamanda birer edebiyat adamı olarak edebiyat sahasında da faaliyet gösteren Şinasi, Namık Kemal gibi şahsiyetler, yön vermek ve dönüştürmek istedikleri toplumla gazete, mecmua, tiyatro, roman, hikâye gibi bir takım araçlarla ilişkiler kurmaya çalışırken, özellikle halka ‘gaye’yi iletecek ‘sade ve anlaşılır dil’i en önemli enstrüman olarak telakki etmişler ve onu bu şekilde kullanmaya büyük özen göstermişlerdir. Gerçi Türkçe üzerinde dikkati çeken bu dönem arayış ve düşüncülerin, çok sistematik ve bütünlüklü olduğunu ileri sürmek mümkün değildir. Çünkü bu arayış ve düşünüş, doğrudan dile ve onun sorunlarına yönelen bir bakış veya bilincin ürünü olarak ortaya çıkmıyor. Aksine bu, tercihini Batı medeniyeti lehinde yapmış olan modernleşmeci aydının ideolojisi ya da gayesinin ürünü olarak tezahür ediyor. Başka bir ifadeyle ideoloji veya gaye, ‘dili’ dikkate almayı zorunlu hâle getiriyor.

Dilin, bu zorunlu bakıştan uzak daha ciddi bir konu ve sistematik olarak ele alınabilmesi ve üzerinde dikkatle düşünülebilmesi için millî bilincin belirmeye ve giderek güçlenmeye başladığı Meşrutiyet dönemini ya da bu dönemin en önemli hareketi olan Millî Edebiyatı beklemek gerekecektir. Gerçekten de dönemin en önemli hareketinin yaratıcısı ve mensubu olan Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ali Canip gibi aydınlar, bu süreçte dili, ilk kez başlı başına ciddi bir sorun olarak ele almış; onu çeşitli yönleriyle tartışmış ve sonuçta üzerinde uzlaştıkları kıstaslarıyla yeni bir dil anlayışını ortaya koymuşlardır. Ne var ki geniş bir kesimce de kabul gören ve Türkçe üzerindeki dalgalanmaları büyük ölçüde dindirmiş gibi görünen bu yeni anlayış, Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte önceki çizgisinden sapar ve zamanla yeni bir evreye girer. Bu yeni evre, hiç şüphesiz ‘öztürkçe’ ya da

Dil İnşasında Aşırı Özleşmeci Bir Dergi: “Öz Dilimize Doğru”

‘aşırı özleşme’¹ evresidir ve bu evrede önceki arayış ve düşüncülerin aksine ana özne veya dönüştürücü güç, millî ve çağdaş düşünceyi kendine mihver edinmiş modern Türkiye Cumhuriyeti’dir. Ancak bununla birlikte bu aşırı özleşme sürecinde edebiyatçıların, edebî oluşum ve hareketlerin büsbütün kayıtsız kaldıkları da söylenemez. Aksine önemli bir kesim, aşırı özleşmeyi ciddî biçimde desteklemiş; hattâ tüm bilimsel ölçütleri yok sayarak özleşmeyi hararetle savunmuştur. Bunun en dikkat çekici ve bir o kadar da düşündürücü örneği, hiç şüphe yok ki otuzlu yıllarda yayım hayatına giren ve kısa bir süre faaliyet gösteren *Öz Dilimize Doğru* dergisidir. Gerçekten de dergi, hem o dönemin karmaşık zihin yapısını anlamak, hem de dil arayışları ve çabalarını yakından tanımak için son derece önem arz eder.

I. Öz Dilimize Doğru

Çıkışı ve Biçim Özellikleri

Her sayısı, kapağın orta sağ kısmında yer alan kutucuk içindeki “*Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk Milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır. Gazi Mustafa Kemal*” epigrafıyla çıkan *Öz Dilimize Doğru dergisi*², yayım hayatına 15 Mayıs 1932 tarihinde başlar³ ve yirmi beşinci sayısını idrak ettiği 27 Ağustos 1936 tarihinde de - son sayısı- yayım hayatı sona erer⁴. İstanbul’da yayım hayatına başlayan ve tüm faaliyetini bu şehirden yürüten derginin yazı işleri sorumlusu ve

¹ Otuzlu yıllarda ortaya çıkan ve Türkçedeki Arapça, Farsça gibi yabancı dillerden giren kelimeleri bütünüyle dilden atmayı öngören özleşme faaliyetinin bir çıkmaz olduğu, otuzlu yılların ortalarından biraz sonra bizzat Atatürk tarafından görülmüş ve bu uygulama ve anlayış bütünüyle terk edilmiştir. Bu konu hakkında geniş bilgi için bkz. Şükrü Halûk Akalın, “Atatürk Döneminde Türkçe ve Türk Dil Kurumu”, *Türk Dili*, S. 607, Temmuz 2002, s. 1-50.

² *Öz Dilimize Doğru*, kendini tavsif ederken bazen ‘mecnua’, bazen de ‘gazete’ ibaresini kullanır. Bu kullanımda tam bir tutarlılık yoktur; ancak yapısı ve biçimine bakıldığında onun gazete özellikleri göstermediği son derece açıktır.

³ Son sayıda derginin kuruluşuna ilişkin şöyle bir ibare geçer: “Kuruluşu: 19 Temmuz 1931” Bkz. “Ön Dış Kapak Künye Levhası, Cilt: 3, S 1, 27 Ağustos 1936.”

⁴ Derginin son sayısı, 27 Ağustos 1936 tarihinde “Cilt: 3 Sayı: 1” künyesiyle çıkar ve bundan sonra bir daha yayımlanmaz. Ancak dergi, hangi sebep veya sebeplerden ötürü kapanmıştır? Bu konuda net bir bilgiye ulaşamadığımızı açıkça söylemeliyiz. Bununla birlikte derginin, arada bir söz konusu olan sayı aksamalarının özellikle “15 linci kânun 1934” tarihli 24. sayısının çıkışından sonra uzun bir kesintiye uğradığını görüyoruz. Bir sonraki sayıda verilen bilgiye göre bu kesintinin ana sebebi, Hüseyin Kâzım’ın geçirdiği ‘sarsıcı hastalığı’dır. Başta ekonomik ve sair sebepleri göz ardı etmemek kaydıyla derginin, son görünüşünden sonra bir daha görünmeyişine ilişkin ana sebebin, Hüseyin Kâzım’ın ‘sarsıcı hastalığı’nın nüksetmesiyle ilintili olabileceği ihtimalini ileri sürmek akıl dışı olmasa gerektir.

çıkartıcısı, Muallim Hüseyin Kâzım Bey⁵; “umum neşriyat müdürü: Muammer Cahit”; ‘başyazıcısı, Dr. Reşit Galip Bey’⁶; fiyatı, ‘yıllığı posta parası ile 150 kuruş’ ‘sayısı 15 kuruş’; büyük satış yeri, ‘İstanbul Ankara caddesindeki Yeni İzmir gazete satış evi’; iletişim adresi, sekizinci sayıya kadar ‘Cağaloğlu Yokuşu 28 Numaralı Kâinat Kitaphanesi’, sekizinci sayıdan sonra ise ‘Cağaloğlu Halkevi içinde dergiye tahsis edilen çalışma odası’dır.⁷

⁵ Hüseyin Kâzım’ın biyografisine ilişkin bilgi için muhtelif kaynaklara müracaat ettik; ancak bu konuda gösterdiğimiz tüm çabalar sonuçsuz kalmıştır. Dergide onun ‘muallim’ olduğunu, bunu hemen her yazısında imzasının sıfatı olarak kullanmasından, anlıyoruz. Bununla birlikte Hüseyin Kâzım’ın 1 Nisan 1933 tarihinde çıkarmaya başladığı *Türk Çocuğu* adlı çocuk dergisinin ilk nüshasının intişarının basında uyandırdığı ilgi üzerine Hakimiyet-i Milliye’de çıkmış olan bir yazıdan derginin ikinci sayısına yapılmış alıntısından onun “eski gazeteci” (bkz. “İmzasız, ‘Gazetemizin Çıkışı Karşısında Sevgili Gazetelerimiz ve Okuyucularımız’, *Türk Çocuğu*, S 2, 15 Nisan 1933, s. 30.”) olduğunu öğreniyoruz. Bu yöndeki bir bilgiye de *Öz Dilimize Doğru*’nun 27 Ağustos 1936 tarihli nüshasında yine Hüseyin Kâzım’ın Üçüncü Dil Kurultayı dolayısıyla kaleme aldığı yazısında rastlamaktayız. Bu yazıda yazar, dil çalışmalarının geldiği aşamayı değerlendirirken “1930’da (Hayat) dergisinde dil işlerindeki gidiş” üzerine yazdığı “(Nereye gidiyoruz)” başlıklı yazısına gönderme yapar. (bkz. “H. Kâzım Özdil, ‘Üçüncü Dil Kurultayı dolayısıyla düşünceler’, *Öz Dilimize Doğru*, S 1, 27 Ağustos 1936, s. 3.”). Bu bilgilere ilâve olarak Hüseyin Kâzım’ın fizik görüntüsüne ilişkin adı geçen dergilerde birkaç resmine tesadüf ettiğimizi de söylemeliyiz. Bu resimlerden birincisi, *Öz Dilimize Doğru*’nun “15 İnci kânun 1934” tarihli 24. sayısının kapak sayfasında çıkar. Bu sayfadaki vesikalık resme göre Hüseyin Kâzım, ellisini aşmış, ‘Hitlervari bıyıklı’, alnı açık, kravatlı, düzgün giyimli ihtiyarca bir adamdır. İkinci resmi ise *Türk Çocuğu*’nun 1 Nisan 1933 tarihli 1. sayısında yayımlanır. Bu sayıdaki resmi, derginin on dördüncü sayfasında “Müderri: M. Şekip Bey”in vesikalık resmiyle birlikte çıkar. Neredeyse sayfanın yarısını işgal eden bu büyük boy vesikalık resimlerden Hüseyin Kâzım’ınkinin gençlik dönemlerine ait olduğu, saçları ve yüz ifadesinden anlaşılmaktadır. Burada son olarak şunu özellikle vurgulamakta yarar var: *Öz Dilimize Doğru*’nun çıkartıcısı olan ve Soyadı Kanunu’ndan sonra da *Özdil* soyadını alan Hüseyin Kâzım’ın –Türk sözlükçülüğünde müstesna bir yeri olan, (*Büyük*) *Türk Lugatı* yazarı– Hüseyin Kâzım Kadri’yle bir ilgisi yoktur.

⁶ “Başyazıcısı: Dr. Reşit Galip B.” ibaresini ilk kez altıncı sayıda görüyoruz. Ancak hem bundan önce, hem de bundan sonra yayımlanmış sayılarda (Sadece 18 ve 20-22. sayılarda, ki bu da Dr. Reşit Galip’in ölümünden sonradır, yer almış “Üniversite Açılırken” ve “Öz Dil Tarihimizden Yapraklar” adlı iki yazısı dışında) Dr. Reşit Galip imzası taşıyan yazı yer almamaktadır. Dolayısıyla bunun, daha çok dönemin etkin aktörlerinden biri olan Dr. Reşit Galip’in adı ve saygınlığından güç almak için olduğu söylenebilir.

⁷ Hüseyin Kâzım, *Öz Dilimize Doğru*’yu idare ettiği –tabir yerindeyse– bu ‘karargâh’tan ikinci bir dergiyi yayın hayatına sokar: *Türk Çocuğu*. Son derece ilginç bir biçim ve içeriğe sahip olan bu dergi, adından da anlaşılacağı gibi bir çocuk dergisidir. On beş günde bir yayımlanan derginin ilk sayısı, 1 Nisan 1933 tarihinde yayımlanır. Her sayının dış kapağının üst orta kısmında yer alan *Türk Çocuğu* adının solunda Cumhuriyet’in önemli simgelerinden olan, bir tepeye koşar vaziyette elinde meşaleli bir çocuk resmi, sağında ise yine aynı simgesel özellikli söz konusu tepenin üstünde gözlerini çocuğa dikmiş ve onu heybetli bir biçimde bekleyen bir [boz]kurt resmi yer alır. Bazı önemli kütüphanelerde yaptığımız

Dil İnşasında Aşırı Özleşmeci Bir Dergi: “Öz Dilimize Doğru”

Öz Dilimize Doğru, künye levhasında da yazılı olduğu gibi “*Türk Dili için çalışır, ayda bir çıkar*” bir süreli yayımdır. Gerçi bu künye bilgisi, her sayıda yer alsada, ifade edildiği gibi tüm sayıların düzenli biçimde çıkarıldığını söylemek mümkün değildir. Aksine bazı sayılar bir, bazen birkaç ay, hattâ bazen de yıllarca⁸ gecikir ve böylece gerçekte yayım hayatı süresince çıkması gereken elli altı sayı yerine sadece yirmi beş sayı çıkabilir; yani otuz bir sayı eksik çıkmış olur. Ayrıca dergi, ilk dört sayıda her ayın on beşinci günü çıktığı hâlde müteakip sayılarda bir daha bu günde intişar etmez. Hattâ aynı gün çıkması bir yana, sonrakilerde büyük bir çeşitlilik dikkati çeker.⁹

Ebat itibarıyla küçük bir dergi olan Öz Dilimize Doğru, diğer yönlerde olduğu gibi sayfa sayısında da belli bir istikrara sahip değildir. Dergi, başlangıçta bir forma olarak tasarlanmış ve ilk beş sayı, bu tasarıya uygun biçimde çıkmıştır. Bu forma, altıncı sayıda sayının son yazısı olan “Yardımcılarımız”da da belirtildiği gibi “bir buçuk formaya çıkarılarak büyütülmüş” ve aynı zamanda çıkacak olan sayılar da “bir buçuk forma olacak” biçimde plânlanmıştır. Ancak bu düşünce, yine bütünüyle hayata geçebilmiş değildir. Çünkü dergi, haberi verdiği sayıdan itibaren sadece üç kez bir buçuk forma olarak basılabiliştir. Ayrıca dergi, numaralamada da kendine özgü farklı bir sistemi takip etmiştir. Buna göre numaralama, ilk sayının reklâm dışında kalan birinci sayfasında başlar ve bu, yine her bir sayının son ve baş kısımlarında yer alan reklâm sayfalarını saymaya dâhil etmeyerek on ikinci sayının son sayfasına kadar devam eder. Böylece ilk

araştırmalarda bu derginin sadece dört sayısına ulaşabildik. (1. Sayı, 1 Nisan 1933; 2. Sayı, 15 Nisan 1933; 3. Sayı, 1 Mayıs 1933; Sayı 1, 15 Mayıs 1934).

⁸ Dergi, 15 Birincikânun 1934 tarihli 24. sayısından sonra uzun süre çıkmaz. Müteakip 25. sayı, ki dergi 24. sayıdan sonra numaralamayı 1 diye başlatır, ancak 27 Ağustos 1936 tarihinde çıkar. Bunun sebebi, aynı sayıda yer alan bir açıklama yazısında ifade edilir: “Dil çalışmalarının ilk ve gönüllü işçilerinden olan Öz Dilimize Doğru; ikinci cildini bitirdikten sonra çıkarıcısının uzun sürmüş sarsıcı bir hastalığı yüzünden çıkışını aralamış bulunuyor.” Bkz. “Öz Dilimize Doğru, S 1, 27 Ağustos 1936, s. 3.” Bu açıklamanın ardından derginin eskisi gibi muntazaman çıkacağı müjdeleniyor. Ne var ki bu sayı, derginin son sayısı olmuş oluyor ve bir daha yayımlanamıyor. Bunun tam olarak hangi sebepten ileri geldiğini tespit edemedik.

⁹ Derginin intişar günleri ile eksik sayılarını daha açık görmek için burada sayıların dökümünü vermek uygun olacaktır: 1. S: 15 Mayıs 1932, 2. S: 15 Haziran 1932, 3. S: 15 Temmuz 1932, 4. S: 15 Ağustos 1932, 5. S: 26 Eylül 1932, 6. S: 30 Birinciteşrin 1932, 7. S: 30 İkinciteşrin 1932, 8. S: 25 Birincikânun 1932, 9.S: 31 İkincikânun 1933, 10. S: 28 Şubat 1933, 11. S: 31 Mart 1933, 12. S: 31 Mayıs 1933, 13. S: 26 Eylül 1933, 14. S: 29 Birinciteşrin 1933, 15. S: 31 Birincikânun 1933, 16. S: 31 İkincikânun 1934, 17. S: 12 Mart 1934, 18. S: 30 Nisan 1934, 19. S: 30 Haziran 1934, 20-22. S: 30 Eylül 1934, 23. S: Birinciteşrin 1934, 24. S: Birincikânun 1934, 1. [25.] S: 27 Ağustos 1936.

sayıda “1”le başlamış olan numara, on ikinci sayının son sayfasında “232” rakamına ulaşır. On üçüncü sayıda ise bu numaralama sistemi değişir ve bundan sonra sayıların her biri, birden başlayarak numaralandırılır. Benzer şekilde sayı numaralarında da birtakım değişiklikler dikkati çeker. Sözgelimi dergi ilk sayıyı “1” rakamıyla başlatır ve bu, “24” rakamına kadar devam eder. Son sayı ise bu sefer “25” rakamıyla değil “Cilt: 3, Sayı: 1” diye başa dönülerek numaralanır.

Mali Kaynağı ve Reklâmlar

Öz Dilimize Doğru dergisinin, kuruluş aşamasında mali olarak kim veya kimler tarafından desteklendiğine ilişkin açık ve net bir bilgimiz yoktur. Ancak derginin, dilin bizzat devlet tarafından özleştirilmek ve arılaştırılmak istendiği bir süreçte yayımlanmaya başlaması, izlediği dil anlayışının devlet politikasıyla bütünüyle örtüşmesi, devrin devlet üst yöneticilerine çok kolay ulaşabilmesi ve onlarla yakın ilişkiler kurabilmesi, bazı reklâmları önemli kamu kurumlarından alması ve bunları hemen her sayıda yayımlaması ve idaresi için Halkevi içinde bir odanın kendisine tahsis edilmiş olması gibi hususlar, mali kaynak konusunda bazı şüphe ve soruları akla getirmektedir. Kaldı ki sadece bunların bile dergiye açıktan açığa verilmiş çok önemli bir itibar desteği olduğunu hiç kimse yadsıyamaz.

Bunlarla birlikte her süreli yayında olduğu gibi derginin mali açıdan yaşamasını sağlayan veya bir nebze de olsa ona katkı sunan destek, şüphe yok ki almış olduğu reklâmlardır. Bu açıdan bakınca derginin, kamu ve özellikle özel kuruluşlardan reklâm aldığı dikkati çeker. Kamu kuruluşlarından alınan reklâmlardan ikisi kayda değerdir. Bunlardan ilki, İş Bankası’nın kumbara reklâmıdır. Şu kadar ki bu reklâm, sadece ilk üç sayıda yer alır; arkası gelmez. İkincisi ise, yine dönemin önemli devlet kuruluşlarından biri olan Ziraat Bankası’nın yine bir kumbara reklâmıdır. İlk kez dokuzuncu sayıda dikkati çeken bu reklâm, öncekine göre daha uzun solukludur. Nitekim bu kumbara reklâmı, son sayıya kadar devam etmiştir. Özel kuruluşlardan alınan reklâmlar ise son derece renkli ve çeşitlidir: Kolonya, şampuan, diş macunu ve gıda ürünleri satan küçük ölçekli ticarethaneler; basma, tuhafiyeye ve kuyumcu dükkânları; boya-badana, kereste, talaş, mobilya işleri yapan işletmeler; trikotaj ve çorap fabrikaları; ağızlık, tespah, pipo işleri yapan atölyeler... Bunlar, dergide yer alan reklâmların ancak çok küçük bir kısmını yansıtır. Özellikle bu ikinci alanda yer alan reklâmlar arasında bir kategori var ki, gerçekten zikretmeye değer: Kitapçı dükkânları, hikâye, şiir, araştırma ve inceleme kitapları... Bunların

Dil İnşasında Aşırı Özleşmeci Bir Dergi: “Öz Dilimize Doğru”

reklâmları, hemen hemen her sayıda yer alır. Ayrıca bunlardan bazıları, küçük notlarla okuyucuya ‘şiddetle tavsiye’ edilir. Bu tavsiyelerin, tamamen derginin savunmakta olduğu düşünce istikametindeki eserlerde odaklandığını belirtmeye gerek yoktur.

Bazı yönleri üzerinde durduğumuz bu reklâmlarda dikkati çeken son bir nokta ise dildir. Dergi, var oluş sebebi olan özleşme tavrını, bu reklâmların hiçbirinde göstermez. Bunu, işyeri adlarının altında yer alan bilgi veya tanıtma metinlerinde kullanılan dilde açıkça görmekteyiz.

Amacı ve Yazar Kadrosu

Öz Dilimize Doğru, daha önce de altı çizildiği gibi otuzlu yıllarda söz konusu olan dilde arılaşma ve özleşme faaliyetiyle eş zamanlı olarak yayım hayatına giren aşırı özleşmeci ve öztürkçeci bir dergidir. Dergi, dildeki tavrını, duruşunu ve amacını, birinci sayıda yayımladığı “Yolumuz” başlıklı imzasız yazıda¹⁰ açık ve net bir biçimde ortaya koyar. Buna göre ““Öz Dilimize Doğru’ yıllardanberi¹¹ üzerinde durulan dilimizin temizliği için elinden geldiği kadar çalışmak üzere çıkıyor.” Bu cümleden de anlaşılacağı gibi dergi, ‘dilini temizliği’ işini, kendisine temel görev addediyor ve bu çerçevede bütün yabancı dillerden, ama özellikle de Arapça ve Farsçadan girmiş olan kelime, söz varlığı ve dilbilgisi yapılarını dilden temizlemeyi ve böylece tarih boyunca ihmal edilmiş, horlanmış ve küçümsenmiş Türkçeyi yeniden gün yüzüne çıkarmayı amaçlıyor. Ancak yılların biriktirdiği ‘hastalıklı yapı’yı bir anda ortadan kaldırmak mümkün müdür veya bu temizlik, kısa sürede ve çok kolay bir şekilde yapılabilir mi? Dergi, bu işin zorluğunun farkındadır ve ona göre “bu iş çabucak olabilecek bir kolaylıkta değildir. Bu iş Türklüğü, yurdunu, dilini seven herkişinin yardımı ile başarılabilir ve biraz uzun sürecektir.”¹²

Derginin niçin çıkarıldığı ve amacına ilişkin bu düşünceler, aslında sadece bu imzasız yazıda yer almış değildir. Benzer düşünceler, hem bu,

¹⁰ Bu imzasız yazının, Hüseyin Kâzım’ın kaleminden çıkmış olduğunu düşünüyoruz. Bunun en somut kanıtı, yine aynı sayıda yer alan “Türk Diline Doğru” yazısıdır.

¹¹ Bu alıntıda da görüldüğü gibi *Öz Dilimize Doğru*’nun imlâsında bazı tutarsızlık ve karışıklıklar dikkati çekmektedir. Bu tutarsızlık ve karışıklıklar, aynı zamanda bazı isimlerin yazımında da (sözgelimi, Köse Raif Paşa Oğlu Fuat, Köse Raif Paşa oğlu Fuat, Köse Raif Paşaoğlu Fuat, Köse Raif Paşaoğlu R. M. Fuat gibi...) görülür. Biz, bu makalemizde kullandığımız alıntılar ve isimlerde derginin imlâsına, anlam karışıklığı söz konusu olmadığı sürece, uymaya çalıştık; müdahale etmedik.

¹² İmzasız, “Yolumuz”, *Öz Dilimize Doğru*, S 1, 15 Mayıs 1932, s. 4.

hem de müteakip sayılarda, üstelik daha geniş ve dikkat çekici biçimlerde söz konusu edilmiştir. Bunlardan özellikle derginin de çıkarıcısı olan Hüseyin Kâzım'ın kaleme aldığı "Türk Diline Doğru" yazısı son derece dikkat çekicidir. Hem içeriği, hem de öztürkçe kelime ve cümleleriyle dikkat çekici olan bu yazının bazı bölümlerini aşağıya alıyoruz:

"Türk diline doğru! Niçin, Türk dili yok mu? Evet, biz bunu ileri güdüyoruz. Yüksek, ileri bir Türk dili vardı. Fakat onu ortadan kaldırdık. Zorla öldürdük ve gömdük. Bugün, bütün gözler, dilimizin gömüldüğü o karanlık çukura dikilmiş; onun dirilmesini gönülden istiyor ve bekliyor. [...].

Bugün büyük bir inanış ve kabarmış bir göğüs ile gözlerimizi ileriye, çok ileriye dikmiş umuyoruz. Hergün tanyerimizde yeni ve taze bir yıldızın ışıldadığını, düşünüş ve yaşayışımızı büyük bir güneşin aydınlattığını görüyoruz. Kısaca söyleyelim: İleriye doğru, ışığa doğru sürekli bir gidiş; hepimizi yükseltiyor. Okumuşlarımız bile, çok değil; geçmiş on, on beş yılki benlikleri ile bugünkü varlıklarını karşılaştırırken şaşakalıyorlar. Her kişi az çok eski varlığını tanıyamıyacak kadar değişmiştir. Arabın, Acemin ve onlara kul olmuş medresenin küflü ve geri düşünüşleri yerine, bugün bir Avrupa düşünüş ve gidişi ile çalışıyoruz. Yeni, gürbüz düşünce ve duygular edindik.

Düşündük. Bu uyanıklık ve ileriliğimize yaraşan bir dilimiz yok. Dilimiz için ise yapılması gerek olan birçok işler var. Önceden tasarlanmış bir çizgi içinde sürekli bir çalışma.

Bizde Arap, Acem söz ve düşüncelerini yaşatmış olan eski Osmanlı diline doğru gidilirken uzun yıllar sonunda öz Türk dili ile aramızda büyük bir uçurum açılmıştır. Bugün bu iki yabancı dil yüzünden Türk dilinde varlık yerine bir söz yokluk ve eksikliği ile karşılaşılıyor. Birçokları, yağmurdan kaçıp doluya tutulanlar gibi Arap ve Acem sözlerini kullanmamak için başka başka yabancı dillerden söz alıp katıyorlar. Bu, zavallı dilimize yeni bir zincir vurmamak değil midir? Eksiklerimizi pek verimli ve doğumlu olan öz dilimizden yaratarak ve işleyerek kapamak gerek. Gerçi bu iş, dillerbilgisine göre pek çabuk ve kolay olacak değildir. Ölmez Türk varlığının belki de birkaç yüzyılığında başarılabilir olan bu büyük iş, er geç yapılmalı ve yapılacaktır. İşte 'Öz Dilimize Doğru' bu yolda çalışmak için çıkıyor. Büyük işler göreceğimizi söyleyemeyiz. Türk diline, çok değil, bir iki söz kazandırabilecek olursak duyacağımız sevinç sonsuz ve büyük olacaktır."¹³

¹³ Hüseyin Kâzım, "Türk Diline Doğru", *Öz Dilimize Doğru*, S 1, 15 Mayıs 1932, s. 1,2.

Dil İnşasında Aşırı Özleşmeci Bir Dergi: “Öz Dilimize Doğru”

Gerek bu yazıda, gerekse dergi adına çıkan “Yolumuz”da olsun, derginin temel amacının, yenileşmeyle birlikte başlayan millîleşme sürecinin en önemli unsuru veya enstrümanı olan dili, dönemin ideolojik eğilimine uygun olarak inşa etmek veya öztürkçeleştirmek olduğu açıkça anlaşılıyor. Ancak bunun çok da kolay bir iş olmadığı, uzun bir zaman alacağı da özellikle vurgulanıyor.

Öz Dilimize Doğru, bu son derece güç işi, hangi yol ve yöntemi takip ederek gerçekleştireceğini, başka bir ifadeyle yazıların nasıl yazılacağı ve çalışılacağını da açıkça ortaya koyuyor: “Yazı arkadaşlarımız yazılarında yabancı söz kullanmamağa çalışacaklar ve bir yandan yeni öz Türkçe sözler araştıracaklardır. Böylelikle de ‘Öz Dilimize Doğru’ yeni doğan bir çocuk gibi sözce zenginleşmiş olacaktır. Onun için ilk yazılarımızda dilediğimiz titizliği ne yazık ki gösteremeyecek ve biraz bekleyeceğiz. Bir yandan da dilimizin zenginliğini göstermek ve istiyenlerin karşılaştırmasını kolaylaştırmak için eski katışıksız Türkçemizden de parçalar alınacaktır.”¹⁴

Arkadaşlarını ve dergiye yazı gönderecek olan kişileri ‘yabancı söz kullanmama’ya ve ‘yeni kelimeler araştırma’ya özellikle davet eden dergi yönetimi, ayrıca ikinci sayıdan başlamak üzere hemen her sayıda başka bir ilkeyi veya uyarıyı muhataplarına önemle duyurur. Derginin yayın ilkesi ve devrin ideolojik eğilimiyle olan zihinsel ilişkisini göstermesi bakımından da önem arz eden bu duyuru şöyledir: “Öz Dilimize Doğru, gidişine ve düşüncelerine uygun yazıları sevinçle yayar. Eski yazı ile gelecek yazılar okunmaz ve karşılık verilmez.”¹⁵

Öztürkçe yolunda nelerin yapılması gerektiğine ilişkin başka bir yazı da yine ilk sayının son sayfasında yayımlanmıştır. Hüseyin Kâzım’ın kaleminden çıktığını gördüğümüz “Muallim Arkadaşlara” başlıklı bu yazı, deyim yerindeyse tam bir ‘seferberlik çağrısı’dır. “Bu işte elbirliğiyle bir çalışma ve bir savaş gerek” düşüncesiyle öğretmen arkadaşlarına seslenen Hüseyin Kâzım, onlardan buldukları yerlerde kullanılıp yazı dilinde kullanılmayan kelime ve sözleri, yaşadıkları yer veya köyün yaşayış ve düşünlerini, halk dilinde yaşayan atalar sözünü, masalları ve halk türkülerini derleyerek göndermelerini ister.¹⁶

¹⁴ İmzasız, “Yolumuz”, *Öz Dilimize Doğru*, S 1, 15 Mayıs 1932, s. 4..

¹⁵ İmzasız, “Okuyucularımıza”, *Öz Dilimize Doğru*, S 2, 15 Haziran 1932, İç kapak duyuru metninden.

¹⁶ Daha geniş bilgi için bkz. “Hüseyin Kâzım, “Muallim Arkadaşlara”, *Öz Dilimize Doğru*, S 1, s. 16.”

Bütün bu ifadelerle dergi, nelerin yapılması gerektiğini, yani bir anlamda yayın ve çalışma ilkelerini ortaya koymuş ve böylece ‘tarihin karanlıkları’nda kaybolmuş bir dili, Türkçe’yi yeniden diriltmek işine girişmiş olur. Ancak bu güç işi, hangi yazar kadrosuyla gerçekleştirecektir? Dergi bu noktayı da ihmal etmez ve ilk sayıda dergide kimlerin yazacağını önceden okuyucularına duyurmuş olur. “Yardımcılarımız” başlıklı imzasız yazıda yazar kadrosunun kimlerden oluşacağı, şu birkaç cümlelik açıklamayla birlikte sunulur:

“‘Öz Dilimize Doğru’nun çıkışı her yandan sıcaklıkla karşılanmış olduğundan bildiğimiz ve kendilerine vardığımız adları aşağıda yazılı, tanınmış dilsever, bilgiç ve yazıcılarımız bize yazı yazacaklarına söz vermişlerdir:

Şair Mehmet Emin, Celâl Sahir, Besim Atalay, Darülfünun Müderrislerinden Köprülüzade Fuat, Mustafa Şekip, Yusuf Şerif, Müderris Muavini Cafer Oğlu Ahmet, Mülkiye Mektebi Muallimlerinden Avukat Ahmet Saki, Faik Sabri, Yüksek Muallim Mektebi Müdürü Hâmit, Kâzım Nami, Sabık Dil Encümeni azasından Rağıp Hulusi, İbrahim Necmi, Fuat Raif, Yüksek Ticaret Mektebi Müderrislerinden Suphi Nuri, Peyami Safa, Çubukçuzade Sıtkı, Samih Fethi, Hasan Âli, Maarif Müfettişlerinden Nureddin ve Feyzi Beyefendiler.

Böylece ‘Öz Dilimize Doğru’ Türkiyenin en yüksek yazıcılarını topluyarak en ileri düşüncülerle okuyucuları için gün geçtikçe daha iyi ve yemişli olmağa çalışacaktır.”¹⁷

Dergi, ilk sayıda bu adları sıralar sıralamasına ama bunlardan özellikle en önemlilerinden bazılarının, derginin tüm sayıları boyunca tek bir yazıları dahi yayımlanmamıştır. Söz konusu listede adları geçen ve fakat yazıları yayımlanmayan yazarlar şunlardır: Darülfünun Müderrislerinden Köprülüzâde Fuat, Celal Sâhir, Peyami Safa, Hasan Âli, Faik Sabri, Yüksek Muallim Mektebi Müdürü Hâmit, Sâmiş Fethi, Maarif müfettişlerinden Nureddin ve Feyzi Beyefendiler. Bunlara karşı ilk listede adları olmadığı hâlde dergide yazıları çıkan başka kalemlere de tesadüf edilmektedir ki, bunlar sayı itibariyle oldukça çoktur. İki grupta değerlendirilebilecek bu yazarlardan ilk grupta yer alanları tanınmış kişilerdir: Dr. Rıza Nur, Dr. Hüseyinzâde Ali, Profesör Sadri Maksudi, Falih Rıfkı, Akagündüz, Profesör Fahrettin Kerim, Burhan Asaf, Nahit Sırrı, Abdülkadir İnan, İbrahim Necmi, Aleksandr Samoyloviç, Necmeddin Sadık... Ancak yazıları dikkate

¹⁷ İmzasız, “Yardımcılarımız”, *Öz Dilimize Doğru*, S 1, 15 Mayıs 1932, s. 4.

Dil İnşasında Aşırı Özleşmeci Bir Dergi: “Öz Dilimize Doğru”

alındığında bu yazarlardan neredeyse tamamının bir zorunluluktan dolayı bu dergide yer aldığı anlaşılıyor. Çünkü Akagündüz, Nahit Sırrı, Falih Rıfkı gibi yazarlar, sadece Cumhuriyet’in önemli simalarından Dr. Reşit Galip’in ölümü üzerine derginin tahsis ettiği özel sayıda duygu, düşünce ve üzüntülerini dile getiren kısa metinleriyle yer almışlardır. Diğer grupta karşımıza çıkan yazarların sayıları ise, öncekilere nazaran daha fazladır. Buna mukabil tanınırlıkları çok az ya da yok mesabesinde. Ayrıca bu yazarların önemli bir bölümünün ‘muallim’ kökenli oldukları anlaşılıyor: Muharrem Zeki Bey, Osman Nuri Bey, Vahit Lütfi Bey, Kılıçoğlu, Dr. Nihat Bey, Kâni Bey, Ahmet Bey, Tahsin Bey, Nazmi İlhami Bey... bunlardan sadece birkaçıdır.

Bu değerlendirmelerden sonra tüm sayı boyunca daha çok etkin olan yazarları, yayımladıkları metin sayılarına göre büyükten küçüğe doğru sıralayacak olursak karşımıza şöyle bir tablo çıkar: Derginin çıkarıcısı olan Muallim Hüseyin Kâzım 35, Dr. Suphi Nuri 16, Demircioğlu Yusuf Ziya, Muallim Abdülcebbar ve Fuat Raif 9’ar, Dr. Ahmet Caferoğlu 8, Ragıp Şevki 7, Aksaray Mebusu Besim Atalay ve Muallim Ali Rıza 5’er, Müderris Yusuf Şerif, A. Baha ve Daniş Remzi ise 4’er makale/şiir/hikâye/deneme ile dergiye katkı sağlamışlardır. Bunların dışında kalanların neredeyse tamamı birer yazıyla dergide yer almışlardır.

II. *Öz Dilimize Doğru* Üzerine Bazı Dikkatler ve Değerlendirmeler

Dergide Yayımlanan Ürünlerin Türlerine Göre Sayısal Görünümü

Öz Dilimize Doğru, yirmi beş sayılık yayım hayatı boyunca dil, şiir, hikâye, tahlil, eleştiri, inceleme, çeviri, deneme, gezi, nekroloji, halkiyat, psikoloji, Atatürk, Kemalizm, Cumhuriyet, feminizm, hukuk, musiki, dergi ve gazete, haber, mektup, polemik... gibi geniş bir alanı kapsayan tür ve konularda çok sayıda yazı yayımlamıştır. Bu yazıların türlere göre dağılımlarını ve yoğunluklarını daha açık görebilmek için burada basit bir tablo çizmek yerinde olacaktır.

Tür ve Konularına Göre Yazılar	Yazı Sayısı	Yüzdesi
Dil, Türkçe ve onun çeşitli sorunları	66	% 33,16
Şiir	31	% 15,57
Ölüm ardı yazıları (Nekroloji)	16	% 8,04

Yüksel TOPALOĞLU

Tahlil/tanıtma, eleştiri, inceleme	14	% 7,03
Halkiyat, derleme	13	% 6,53
Haber, gazete, dergi değinileri, mektup, polemik	13	% 6,53
Hikâye	12	% 6,03
Cumhuriyet, Mustafa Kemal, Ankara, medeni kanun	9	% 4,52
Gezi, deneme, mensur şiir	9	% 4,52
Edebiyat bilgi ve teorileri, psikoloji, musiki	8	% 4,00
Diğer	8	% 4,00
Toplam	199	% 100

Bu verilere dikkat edildiğinde en büyük yüzdeliğin dil, Türkçe ve onun çeşitli sorunlarına ait olduğu görülür. Bu ise derginin çıkış ve varoluş amacıyla örtüşür bir görünümdür. Zira dergi, dili veya Türkçeyi ‘tarihin karanlıkları’ndan çekip diriltmek için çıkmıştır.

Bu yüzdelik, elbette dikkat çekici ve önemlidir; ancak en az onun kadar önemli olan başka bir yön daha var: Dil yazılarının niteliği ve içeriği... Bu açıdan bakıldığında üç temel kategori belirir:

a) Bilimsel içeriği ve niteliği olan dil yazıları: Bunlar, bilimsel endişelerle yazılmış yazılardır. Ancak bunların genel dil yazısı içindeki miktarı, onu (10) geçmez. Bu yazıların neredeyse tamamı, dilbilimci Dr. Ahmet Caferoğlu’nun kaleminden çıkmıştır.

b) Türkçenin tarihsel ve güncel sorunlarına eğilen dil yazıları: Bunların bir kısmı, geniş bir coğrafya ve uzun bir zaman diliminde varlığını sürdürmüş olan Türkçenin gücünü ve büyüklüğünü; önemli bir kısmı da güncel ve tarihsel sorunları merkeze alan ve çözüm yolları gösteren yazılardır. Bunlar, müteakip ara başlıkta genişçe ele alındığı için burada ayrıca söz konusu edilmemiştir. Ancak burada bu yazılarla ilgili şu kadar söylenmelidir ki, bunlar, Türkçeyi ihya etmek için –belki de iyi niyetle yola çıkılarak- yazılmış yazılardır; ama böyle olsalar bile bu yazıların, devrin politik, ideolojik yapısı ve düşüncesine karşı mesafe üretebildiği ve böylece soğukkanlılığını muhafaza edebildiğini söylemek son derece güçtür.

c) Propagandist ve yönlendirici dil yazıları: Sayı itibarıyla en az ikinci gruptakiler kadar yer işgal eder. Bu tarz yazı kaleme alanların başında tartışmasız, Hüseyin Kâzım gelir. Onun bu yöndeki tavrı, makalemizin muhtelif kısımlarında yaptığımız alıntılarda görülmektedir.

Dil İnşasında Aşırı Özleşmeci Bir Dergi: “Öz Dilimize Doğru”

Bu tabloda dikkati çeken ve değerlendirilmesi gereken ikinci bir nokta ise, edebiyat ürünlerinin sayısı ve içeriğidir. Dikkat edilirse dergide şiir, hikâye, gezi, deneme, derleme tür ve alanlarında epey yazı çıkmıştır ki bunlar, edebiyat başlığı altında toplanacak olursa dil yazılarının sayısına erişir. Ancak burada tabî ki önemli olan sadece bu sayısal görüntü değildir. Bununla birlikte en az onun kadar önemli ve dikkat çekici olanı, şüphesiz bunların içeriğidir. Hangi türde yazılmış olurlarsa olsunlar, hemen hepsi konu bakımından ‘Türk’e özgü’ olanı işlemişlerdir: ‘Türkçe’, ‘Türkçe sevgisi’, Türkçenin önemi’, ‘ülke sevgisi’, ‘Atatürk’, ‘Cumhuriyet’, ‘Anadolu’nun güzelliği ve bakırlığı’, ‘Türk köylüsü’, ‘Türk halk kültürü, inanç ve yaşayışı’ gibi... Bütün bu konular işlenirken ise bir şey, hepsinden daha çok dikkati çeker: Dil. Gerçekten de şiir, hikâye, deneme, gezi ve derleme gibi alan ve türlerde kullanılan dil, deyim yerindeyse dergi tarafından savunulan veya aranılan ‘öztürkçe’nin bir pratiği gibidir. Zira bu metinlerin neredeyse tamamı ‘öztürkçe’ ile vücut bulmuştur.

Burada son olarak ölüm ardı yazıları üzerinde de bir iki cümle sarf etmek uygun olur. Dikkat edilirse ölüm ardı yazıları, şiiri müteakip üçüncü sırayı işgal eder. Bu tür yazıların sayıca bu kadar çok oluşu sebepsiz değildir. Bu yazıların neredeyse tamamı, genç Cumhuriyet’in önemli simgelerinden biri olan Dr. Reşit Galip’in ölümü üzerine yazılmıştır. Dergi, aynı zamanda kendi hâmisi olduğunu ifade ettiği Reşit Galip’i, ölümünden kısa süre sonra özel bir sayı ile anmış ve böylece hem duyduğu derin acıyı, hem de vefasını ifade etmiştir.

Türkçe Üzerine Düşünceler ve Öneriler

Öz Dilimize Doğru dergisi, daha önce de vurgulandığı gibi son derece net bir amaç için yayım hayatına girer: Dili veya Türkçeyi yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmak ve özleştirmek. Bu, belirtmeye gerek yok ki, sadece derginin değil, aynı zamanda devletin de bir amacı ve sorunudur. Nitekim devlet, kısa bir süre önce diğer alanlarda yaptığı gibi dilde de çok köklü kararlar almış ve dili yeniden inşa etmek için çalışmaya başlamıştır. Bu gerçeklik dikkate alındığında altı özellikle çizilmelidir ki, devletin, dili bir bütün olarak ele aldığı bir süreçte böylesi bir derginin ortaya çıkması bir tesadüf değildir. Aksine bu, bilinçli bir tavrın sonucudur. Başka bir ifadeyle dergi, bu süreci gönüllü olarak desteklemek ve dil çalışmalarına en geniş anlamıyla katkı sunmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Derginin yayın ilkesi, süreç boyunca takındığı tutumu, yayımladığı yazıları ve bu yazılarda ortaya koyduğu düşünce ve önerileri bunu göstermektedir.

Benimsediği ilke ve takındığı tutumu ile resmî anlayışla böylesi örtüşen bir derginin en ilgi çekici yönlerinden biri, kuşkusuz Türkçe üzerine ileri sürdüğü *düşünce* ve *öneriler*dir. Gerçekten de dergi, bu süreçte ne tür düşünceler ve öneriler ileri sürmüştü ve neleri, hangi seviyede tartışmıştır? Bunların ele alınması, bize hem dergiyi düşünce ve önerileriyle derinlemesine tanıttık, hem de dönemi kavramada belli bir bakış açısı sağlayacaktır. Bu yüzden söz konusu düşünce ve önerileri, sistematik bir şekilde bazı ara başlıklar hâlinde değerlendirmek yerinde olacaktır.

Geri Bırakılan Dil: Türkçe

Öz Dilimize Doğru dergisinin, Türkçenin mevcut durumu ve görünümüne ilişkin tespit ve teşhisi son derece net olduğu gibi kullanılan dil bakımından da bir o kadar dikkat çekicidir: “Bugün türkçemiz hastadır. Dilimizde arap ve Osmanlı mikropları vardır.”¹⁸ Tıbbî dil üzerine kurulu bu tespit ve teşhis, kuşkusuz Dr. Suphi Nuri’den gelir; ancak bunun, dergide yazarların neredeyse tamamının üzerinde uzlaştığı bir tespit ve teşhis olduğunu hemen belirtmemiz gerekir.

Bu ortak görüş etrafında hareket eden dergi, dilin niçin ‘hasta’ ve ‘mikroplu’ olduğunu veya dilin neden bu hâle düştüğünü/düşürüldüğünü de aynı açıklık ve netlikte ortaya koyar: ‘Öz benlik duygusundan yoksun ataların ihmalkârlığı’. Dergide yayımlanmış pek çok yazı, bu düşünceyi telkin eder. Hüseyin Kâzım’ın beşinci sayıda kaleme aldığı yazısı, bunun somut bir örneğidir. Bu yazısında yazar, Türkçenin geri kalış sebeplerini son derece ideolojik, politik ve öznel bir tavırla ‘Türklüğü düşünmeyen ya da ihmal eden geçmiş’te görür. Ona göre geçmişte “sultanlar, düşmanlar yüzünden çeken ve ezilen bir yurdumuz vardı. Bu yurt için alinteri ve kan döken, fakat hiç düşünülmiyen ve köle sayılan bir köylümüz vardı. Yıllarca emek tüketen fakat ne yapmak istediğini bilmiyen bir sürü mektebimiz vardı. Türklüğü hiç düşünmiyen fakat her gün Kâbeye karşı el bağlamasını bilen küme küme duygusuzlarımız vardı. Yabancı yapısını Türk yapısına üstün tutan bir takım beyinsizlerimiz vardı. Çokça Arap ve Acem veya yabancı sözleri kullanmasını bir bilgiçlik ve incelik sayan düşüncesizlerimiz vardı.”¹⁹

¹⁸ Suphi Nuri, “Öz Dilimize Doğru”, *Öz Dilimize Doğru*, S 13, 26 Eylül 1933, s.8.

¹⁹ Hüseyin Kâzım, “Öz dilimize doğru, gün doğuyor. Bunun da güneşi Ulu Gazimizdir”, *Öz Dilimize Doğru*, S 5, 26 Eylül 1932, s. 65; Hüseyin Kâzım’ın bu konudaki benzer düşünceleri için ayrıca bkz. “Türk Diline Doğru”, *Öz Dilimize Doğru*, S 1, s. 1-2.”

Dil İnşasında Aşırı Özleşmeci Bir Dergi: “Öz Dilimize Doğru”

Türkçenin geri bırakılışı üzerine değerlendirmeler yapan bir başka yazar, ‘sabık Antalya mebusu muallim’ Ahmet Saki’dir. Hüseyin Kâzım’a göre daha soğukkanlı ve nesnel olduğu dikkatlerden kaçmayan Ahmet Saki de sorumluluğu ‘bizden evvelkiler’e yükler. Ona göre “milletler, hayatlarında ne kadar büyük kasırgalara, fırtınalara tutulsalar da, benliklerini; ancak öz dillerini saklamakla kaybetmezler. Bizden evvelkiler, öz türkçenin zenginleşmesine çalışmadıkları gibi yazı dili ile konuşma dili arasında aşılmaz çukurlar açtılar ve yazı dilini, zamanın alim geçinen pek az adamları tarafından anlaşılabilir hale koydular. Arap ve Acem dilinde şiir söylemek, kitap yazmak ve hattâ en ehemmiyetsiz yazılarda bile bu dillerden kelime kullanmak yolunu tutan ilim ve fikir adamlarımızın bu kabahati büyüktür.”²⁰

Eski Yazıyı Hayatın Dışına Atmak ve Yeni Yazıyı Kullanmak

Öz Dilimize Doğru dergisi, sadece Türkçenin mevcut hastalıklı yapısını tespit etmekle kalmaz; yanı sıra bu yeni süreçle birlikte nelerin yapılabileceğini de araştırır ve önerilerini, dergi aracılığıyla hem okurlarına, hem de başta Türk Dili Tetkik Cemiyeti olmak üzere dönemin devlet yetkililerine sunar. Bu çerçevede ileri sürülen ilk önerilerden biri, resmen kaldırılmış olan eski yazıyı bütünüyle hayatın dışına atma veya kullanmama önerisidir. Bunu, derginin ikinci sayısında “Yapılacak İlk İş” adlı yazısıyla Hüseyin Kâzım yapar. Söz konusu yazısında Hüseyin Kâzım, önce dilde başlayan arılaşıma ve özleşme faaliyetinden kaynaklanan endişeler üzerinde durur. Ona göre “öz, temiz bir dile doğru gitmekten birçok düşüncelerle korkanlar” vardır. Ancak “dil işi üzerinde durulduktan ve gereği gibi işlendikten sonra ortada korkulacak bir şey” bulunmamaktadır. Hüseyin Kâzım, bunun yersiz bir korku olduğunu Anadolu Türk’ünün öz, katıksız Türkçe konuşmasına gönderme yaparak ortaya koyarken “bulan su, biraz sonra durulur”²¹ ifadesiyle de çalışmaların, dili belli bir süre sonra berraklığa kavuşturacağını vurgular. Bu düşüncelerle duyulan endişeyi giderdikten sonra ise ‘ne yapmalı’ sorusuna cevap arar. Ona göre dil çalışmalarında yapılması gereken ilk önemli iş, ‘kargacık burgacık eski yazı’nın yaşam alanından ‘sökülüp at’ılmasıdır:

“Bize öyle geliyor ki eski yazı, dilimizin serpilmesine ve benliğini edinmesine büyük bir engel oluyor. Eski yazının Arapça ve Acemceye

²⁰ Ahmet Saki, “Dil Kurultayı ve Dileklerimiz”, *Öz Dilimize Doğru*, S 5, 26 Eylül 1932, s. 67.

²¹ Hüseyin Kâzım, “Yapılacak İlk İş”, *Öz Dilimize Doğru*, S 2, 15 Haziran 1932, s. 17.

sürükleyici bir gücü, bir akışı ve yetişmişler için de bir kolaylığı olduğu pek bellidir. Basmakalıp Arapça ve Acemce sözler birbirlerini çekip kullandırdıkça zavallı Türk dili de ipe çekileduruyor. Yeni yazımızın ise bunların birçoğunu geçirmeyen ve geri tepen bir elek gibi olduğu herkesin bildiği ve dediğidir. Artık yeni yazımızın bu inceliğinden ve dillik büyük gücünden Türk dilini kazandıralım.”²²

Eski yazının neden tüm hayatın dışına atılması gerektiğini bu sözlerle ortaya koyan Hüseyin Kâzım, bunun yapılması için öncelikle alışkanlıklarını terk etmede zorluk çekmesi muhtemel ‘otuzunu bulmuş ve aşmış olanlar’a seslenir ve onlardan bu işin başarılabilmesi için ‘kendilerini biraz sıkmalarını yalvarır’. Hüseyin Kâzım, bu yalvarışını sadece onlarla sınırlı tutmaz. Ayrıca ‘gençliğe de şu yolda haykırır’: “Beşikte anasının öz Türkçe ninnisi ile uyuyan yavrular için, ilkmekteplerde okuyan kardeşleriniz için ve hepsinden yüksek ve sevgili büyük Türk varlığı için artık kamış kalemleri kırınız.”²³

Hüseyin Kâzım’ın, eski yazıyı kullanmama yönündeki bu tutumu, sadece bu yazıda dikkati çekmez. Onun bu yöndeki tavrının, hemen her sayıda derginin “Okuyucularımıza” başlıklı duyuru metninde de ısrarla sürdürdüğünü daha önce bir alıntıyla göstermeye çalışmıştık.²⁴

Bilim Dilini, Kavramları Geliştirmek ve Yeni Kelimeler Üretmek

Türkçenin özleşmesi ve öztürkçeleşmesi için yoğun çaba sarf eden derginin üzerinde en çok durduğu, tartıştığı ve öneriler sunduğu konu, kuşkusuz bilim dili, kavramlar ve yeni kelimeler üretme konusudur. Bu konudaki tartışmalar ve öneriler dikkate alındığında derginin, sorunu çözmek için bazı kaynaklara yöneldiği ve bunlardan çözüm yolları ürettiği görülür. Biraz sonra kronolojik olarak ele alınırken de görüleceği gibi bunlar ‘Türkçe’nin yetmediği durumlarda yabancı dillere yönelmek ve eksikliği bunlardan yararlanarak gidermek’, ‘mevcut Türkçeden yeni kelimeler üretmek’, ‘halkın kullandığı dile ve onun tecrübesine başvurmak’, ‘tarihî kaynakları gözden geçirmek ve onlardan yararlanmak’, ‘lehçelere başvurmak’ ve ‘arkaizmden yararlanmak’ biçiminde özetlenebilir.

Kavramlar ve kelimeler üretmek veya dili zenginleştirmek konusunda öneriler sunan ilk yazı, Ahmet Saki tarafından kaleme alınmıştır.

²² Hüseyin Kâzım, A.g.m., s. 18.

²³ Hüseyin Kâzım, A.g.m., s. 18.

²⁴ Bu alıntı için bkz. 15. dipnotu alan metin.

Dil İnşasında Aşırı Özleşmeci Bir Dergi: “Öz Dilimize Doğru”

26 Eylül 1932’de düzenlenen Birinci Dil Kurultayı’nı da dikkate alarak kaleme aldığı dikkatlerden kaçmayan bu yazıda Ahmet Saki, öncelikle bir gerekliliğin altını çizer: ‘İlim ve fen dilini mutlak surette zenginleştirmek, sadeleştirmek ve genişletmek’. Ona göre ancak bu eksikliğin giderilmesiyle mevcut yazı dili ile konuşma dili arasındaki geniş uçurum ortadan kalkabilir. O, bunların olabilmesi yani “Türk ilim ve fen dilini zenginleştirmek ve genişletmek” için Türkçede birçok çarenin mevcut olduğunu düşünmektedir. Bu çarelerin önemlilerini elbette dilbilimciler bulacaklardır. Ancak Ahmet Saki, bu yolda öncü olmaktan da geri kalmaz ve düşündüğü çözümü sunar: ‘Sonek’ler gibi Türkçe ‘önek’lerle yeni kelime ve kavramlar üretmek. “Fikrimizce kelimelere (ard harfi veya edatı suffixe) koyarak dilimize nasıl binlerce kelime sindirmiş isek, kelimelere (ön harfi veya edatı préfixe) ekliyerek kelimelerimizi çoğaltabiliriz. Bu çareye hemen bütün medeni diller başvurmuştur.”²⁵

Bu konuda benzer görüşler ileri süren başka bir yazar ise ‘Darülfünun Garp Edebiyatı Tarihi Müderrisi’ Yusuf Şerif’tir. “Yazı Dilimizin İnkişafı” başlıklı yazısında Yusuf Şerif, iki temel nokta belirler. Bunlardan ilki, hâlen önemli bir sorun olan “ilmi ıstılâhlar meselesidir.” Onun kanaatine göre ancak “Harf inkılâbı esnasında takip edilmiş olan kestirme usul, burada da tatbik edilirse”, bu konudaki sorun “çok geçmeden maziye karışmış olacaktır.”²⁶ Bunun için önce dilin “eskiden olduğu gibi ahenksiz bir görünüş almasının önüne geçilmek üzere elden geldiği kadar türkçe kelimelerden ıstılâhlar yapmak”; bunun yetmediği durumlarda yani “ıztırar halinde [ise] international ıstılâhları kabul etmek” gerekir. İkinci önemli belirlemesi ise, “dilün müstakbel yükselmesi meselesi”dir. Bu sorunu izah ederken yazar, önce bir prensibi hatırlatır: “Dil ve fikir, beraber doğan, beraber büyüyen ve beraber olgunlaşan ikiz realitelerdir.” Bu şaşmaz gerçeği vurguladıktan sonra yapılması gerekeni söyler: “Her ikisine [dil ve fikire] birden idman yaptırmak.” Ona göre bu “idmanın birinci şekli, gerek başka milletlerden gerek hatta başkalarından bize geçme fikir ve duygu yükünü atarak millî ve şahsî fikir ve duygularımızı ifade etmeğe çalışmaktır. Bu türlü idman, idmanların en güzeli, fakat aynı zamanda en güç yapılabilenidir. Bu idmanı muvaffakiyetle yapabilmek, herkese vergi değildir; reçetesi de yoktur; olsa olsa müstesna bir kabiliyette doğmaktır. Fikir ve dil idmanının daha mütevazı bir ikinci şekli, tercüme ve bilhassa şaheserlerin tercümesidir. Bu da kolay değildir ve Luther başta olmak üzere bir çok dâhi, hayatlarının büyük bir kısmını tercümeyle hasrettiler ve çok defa bir cümlenin ve hatta bir

²⁵ Ahmet Saki, A.g.m., s. 67-8.

²⁶ Yusuf Şerif, “Yazı dilinin inkişafı” *Öz Dilimize Doğru*, S 7, 30 İkinciteşrin 1932, s. 105.

kelimenin mukabilini bulmak için haftalarca uğraştılar. Bununla beraber, mevzuuna hâkim her sağlam yapılı kafa bu işe girişebilir ve bunu yapmakla fikir ve dile büyük hizmetlerde bulunabilir. [...]. İşte gerek yüksek kabiliyetlerin orijinal eserler yazmak, gerek yüksek veya daha mütevazı zekâların tercümeler yapmak suretile sarfedecekleri bu devamlı faaliyet sayesinde dil ve dimağ ikisi birden uyuşukluktan kurtulabilecek, güzel düşünmeğe ve güzel söylemeğe alışabilecektir. Şüphesiz, bunlar, uzun ve meşakkatli çalışmalar ister.”²⁷

Zihinsel derinliği ve bazı bakımlardan bugün de geçerliliği olan bu çözüm önerilerinin yanı sıra dergide daha pratik ve kestirme ama bir o kadar da ilginç ve şaşırtıcı olan öneriler de yok değildir. Sözgelimi ‘Konservatuar Müdürü Demircioğlu Yusuf Ziya’nın önerisi, bu kabildendir. O, karşılıkları bulunamayan veya üretilemeyen yeni kelime ve kavramlar için tek ve mutlak bir adres gösterir: Türk halkı. Ancak bu adres gösterme, onu kullanma veya ondan yararlanma biçimiyle alışılmış olandan farklıdır. Zira Yusuf Ziya, halkı adres gösterirken onu sadece bulunamayan kelimenin araştırılacağı ve en nihayet bulunacağı bir kaynak/havza olarak görmüyor. Bunun çok ötesinde onu, aranan ve bulunamayan kelimelerin sipariş üzerine yapıcısı ya da üreticisi olarak görüyor. Başka bir söyleyişle Yusuf Ziya, ‘bilinemeyen, bulunamayan kelime ve kavramları bizzat halka havale etmeyi ve ona ad verdirmeyi/yaptırtmayı öneriyor.’ “Çünkü halk, bir imalathâne gibidir. Birçok kelimeleri hem Türkçe ve hem de güzel mana ifade edecek şekilde bulur ve meydana çıkarır. Halka güvenerek onunla bir safta bulunmamızdan kazanılan Anadolu zaferi, bize dil inkılâbı hareketinde de hazırdır. İman edelim ki halk, en büyük kuvvet, en yüksek mekteptir.”²⁸

Aynı yazıda Yusuf Ziya, halka niçin güvenilmesi ve kelime üretiminde nelere dikkat edilmesi gerektiği hususunda da düşüncelerini ortaya koyar. Ona göre, “halkı kendi diline uymayan kelimelere, tabirlere ısındırmak imkânı yoktur. Köylü daima onu bir posa gibi dışarı atar, asla içine almaz. Binaenaleyh halkın lisan bünyesine uymayan, kafasında az çok yer etmeyen kelimeler üzerinde çok dikkatli ve hassas olmalıdır. Bütün kelimeler Türkçe bile olsa onların halk arasındaki kıymetlerini, lisana ne derece kök saldıklarını, intişar sahalarını güzelce tayin etmek hatta mümkünse bunların bir de haritasını yaptıktan sonra işe başlamak çok faydeli

²⁷ Yusuf Şerif, A.g.m., s. 105-6. Yusuf Şerif’in bu konudaki benzer düşünceleri için ayrıca bkz. “Edebî ve ilmî dillerin başlıca yaşayış ve yükseliş şartı”, *Öz Dilimize Doğru*, S 8, 25 Birincikânun 1932, s. 124-5.

²⁸ Demircioğlu Yusuf Ziya, “Türk dili her dileğe yeter”, *Öz Dilimize Doğru*, S 6, 30 Birinciteşrin 1932, s. 88.

Dil İnşasında Aşırı Özleşmeci Bir Dergi: “Öz Dilimize Doğru”

olur. Elimizde şu kadar türkçe kelime var, Anadolu'da söylenen, kullanılan bunlardır, diye tetkiksiz hareket etmek hataya doğru gidebilir.”²⁹

Yusuf Ziya gibi Köse Raif Paşaoğlu Fuat da halka gitme ve bu kaynaktan yararlanma düşüncesindedir. O da halkı veya Anadolu’yu ‘keşfedilmemiş’ bir kaynak olarak görür. Ona göre Anadolu halkı, üst dile çıkamamış ve fakat yabancı dillerden girmiş pek çok terime karşılık olabilecek kelimeleri bağrında saklamaktadır ki, bunlar özellikle araştırılmalı ve tespit edilmelidir. Yazar, bu düşüncelerini ileri sürdüğü yazısında şahsi araştırmaları esnasında Anadolu halkının dilinde rastladığı pek çok örneği arka arkaya sunar.³⁰

Doğru ve isabetli olmamakla birlikte kelime yapma ve üretme konusunda arada bir gündeme getirilen ve başvuru alanlarından biri de arkaizmdir. Dergide arkaizmi ve yanı sıra başka alanları da söz konusu eden ilk yazar, Aptullah Battal’dır. O, dokuzuncu sayıda yayımladığı “Dil yenilemek işinde ‘Arkayismler’in rolü” başlıklı yazısında dilin yenilemesi ve zenginleştirilmesi konusunda ‘bir yığın çare ve kaynağın var’ olduğunu söyledikten sonra, bunları üç maddede sıralar: ‘Halk ağzı, yani Türkiye sınırları içinde yaşayan lehçeler; eski Türk dili abideleri ve Türkçe klâsik eserler ve en nihayet Türk coğrafyasında eskiden yazılan ciddî, ilim ve edebiyat kitapları.’ Aptullah Battal, bu kaynakları kullanmada önceliği halk ağzı, yani Türkiye sınırları içinde yaşayan ağızlara verir. Ona göre “Türk halk dili çok engin ve çok derin bir kaynaktır. Bu kaynağa sıvanarak dalmak bize çok değerli hazineler bulmamızı temin edecektir.”³¹ Öncelikle bu kaynak, ekleri işletmek, birleştirmeler ve yeni türetmeleri yapmakla Türk diline yeni sözler, deyişler, kelimeler ve terimler kazandıracaktır. Bununla birlikte var olan kelimelerin anlamlarını genişletmek ya da daraltmak yoluyla da yeni kavram ve terimler elde edilebilecektir. Aptullah Battal, bu noktanın işletilmesinde, yani yeni terimlerin elde edilmesinde önemli olan hususun ‘uzlaşım’ olduğunu ve söz konusu kelimeler elde edildikten sonra uzlaşılabilirliğini ve bunların zamanla geçerlik ve kabul göreceğini belirtir.

Öbür kaynakları kullanmada ise yazar, mümkün mertebe özenli ve dikkatlidir. O, bu kaynaklara yönelirken, yani “eski abidelerden ve Türkçe

²⁹ Demircioğlu Yusuf Ziya, A.g.m., s. 88.; Demircioğlu Yusuf Ziya, derginin 16. sayısında “Dil inkılabında (folklor)un ehemmiyeti” başlıklı başka bir yazı daha yayımlar. Benzer düşünceleri dillendiren bu yazı da en az önceki kadar dikkat çekici ve önemlidir.

³⁰ Köse Raif Paşaoğlu Fuat, “Öz Türk Dili Zengin ve İleri Bir Dildir” *Öz Dilimize Doğru*, S 5, 26 Eylül 1932, s. 69.; Söz konusu örnekler için bkz. aynı yazı: s. 70-1.

³¹ Aptullah Battal, “Dil yenilemek işinde “Arkayismler’in rolü”, *Öz Dilimize Doğru*, S 9, 31 İkincikânun 1933, s. 150.

klasik eserlerden ve bu yurtda yazılmış olan eski, mühim kitaplardan bugün yaşıyan lehçelerde bulunan söz ve değişleri ara”ma taraftarı değildir. Böyle bir anlayış, kuşkusuz onca da yanlıştır. Bunun yerine “bunlardan eskiden kullanılıp ta, kitaplara geçen, sonradan halk dilinde unutulmuş ve son zaman müellif ve muharrirleri tarafından da kullanılmıyan güzel, anlatımlı ve düzenli sözleri araştır”ma taraftarıdır. Çünkü ona göre “bir söz yalnız eski olduğu için değerli ve gerekli sayılmaz.”³²

Bilim dilini, kavramları geliştirmek ve yeni kelimeler üretmek konusunda ileri sürülen öneriler bir bütün olarak kavrandığında bir nokta çok açık ve net bir biçimde dikkati çeker: Önerilerin içeriği ile bunları önerenlerin meslekî konum ve ilgileri arasında dikkati çeken doğrudan ilişki. Başka bir söyleyişle yazarın meslekî konumu neyse, öneri de neredeyse bu konumla ilişkili olarak belirir. Söz gelişi Demircioğlu Yusuf Ziya’nın iştiğal sahası halkiyattır ve dolayısıyla öneri alanı veya yöneldiği kaynak da halktır. Yusuf Şerif ise ‘Darülfünun Garp Edebiyatı Tarihi Müderrisi’dir. Bundan dolayı önerileri de Batı merkezli ve özellikle felsefî derinlikli ve daha çok bilimseldir. Bu, hemen hemen diğerleri için de aynıdır.

Dili Sadeleştirmek, Sarf ve Nahiv Sorununu Çözmek, Türkçe Sözlük Hazırlamak

Diğer konulara kıyasla sadeleşme, dergide çok az ele alınan ve tartışılan bir sorundur. Onun bu kadar az ele alınmış ve tartışılmış olması, şüphe yok ki rastlantısal olmaktan çok konjoktüreldir. Çünkü dergi veya en azından onun öncü yazar kadrosu, ‘kökten değiştiricilik’i hiçbir surette ‘ıslah edicilik’e tercih etmeyen resmî ideolojik eğilimle aynı çizgidedir. Böyle bir çizginin, anlayışınca ‘ıslah edici’ ya da ‘onarıcı’ olduğu su götürmez bir tedbiri, yani sadeleşmeyi yoğun şekilde konu edinmesi hâliyle mümkün değildir.

Dergide sadeleşme konusunda görüş ve önerilerini açıklayan neredeyse tek yazar, Ahmet Saki’dir. O, mevcut dilin özellikle de ‘ilim ve fen dili’nin sadeleştirilmesi gerektiği kanaatindedir. Ona göre ilim, fen “hele

³² Aptullah Battal, A.g.m., s. 151.; Aynı yazıda yazar, arkaizmden nasıl yararlanılması gerektiğini örnekler eşliğinde beş madde içinde genişçe anlatır. Örnek olması ve fikir vermesi açısından burada ilk maddeyi alıntılanmak istiyoruz: “Şu veya bu ‘arkayism’in anlattığı manayı anlatan başka bir söz canlı halk dilinde bulunursa, o arkayismin bize gerekliliği yoktur. Meselâ ‘çok’ sözü varken, ‘öküş’ ve ‘telim’ sözlerini, ‘armağan’ varken, ‘tartık’; ‘savgat’ ve ‘belek’ [...] sözlerini, ‘pirinç’ varken ‘tuturgan’ sözünü diriltme ve işletmenin ne gerekliliği vardır?” Diğer maddeler için bkz. s. 151-2.

Dil İnşasında Aşırı Özleşmeci Bir Dergi: “Öz Dilimize Doğru”

riyaziye ve hekimlik ıstılah ve tabirleri” sadeleştirilmezse, “arapça ve acemceyi hiç bilmeyen yeni nesil” “on sene sonra bu ıstılah ve tâbirleri anlamadan papağan gibi ezberlemek felaketine” düşer. Bununla birlikte yazar, sadeleşmede izlenmesi gereken yolu ve ölçüyü de belirler ki bu, dönemin anlayışına göre makul ve anlaşılırdır: “Yabancı dillerden türkçeye geçmiş ve artık yabancılığını kaybederek türkçeleşmiş: kitap, dava, hür, evlât, şehir, kalem, zarf, âlim gibi kelimeler” atılmamalı; “hattâ yabancı dillerden (mümkün olduğu kadar şivemize uygun olarak türkçeleştirmek şartile) kelime ve ıstılah almak ve mânalarını lûgat kitabımızda açıkça göstermek lâzımdır. Avrupa dilleri bize iyi bir misaldir.”³³

Ahmet Saki, aynı yazının devamında o dönem Türkçesi’nin önemli sorunlarından biri olan ‘*sarf ve nahiv*’i gündeme taşır ve bunun “yeni baştan gözden” geçirilmesi, “dolambaçlı yollardan, arap ve acem dillerinin tesirinden” kurtarılması “ve hele cümle yapmak usullerini”, dilin “şivesini ve ahengini bozmayarak” değiştirilmesi gerektiğini söyler.³⁴ Bununla birlikte ısrarla başka bir eksikliğin de altını çizer: *Türkçe sözlük*. O, sözlük hazırlama işini Türk Dili Tetkik Cemiyeti’nin ‘birinci vazifesi’ olarak görür ve bunu, en kısa sürede gerçekleştirmesini ister. Bu isteğin gerekçesi, şüphesiz güvenilir bir sözlüğün olmamasıdır. Ona göre bu eksiklik, ciddi kargaşaya yol açmaktadır ki, bu kargaşa ancak yine onunla ortadan kalkabilecektir. Ayrıca yazar, sözlüğün özellikle öğrenim gören öğrencilerin işini kolaylaştıracağı kanaatindedir.

Dergide sözlük konusunda, Köse Raif Paşaoğlu Fuat’ın da bazı düşüncelerine tesadüf etmekteyiz. Ancak bunlar, Ahmet Saki’de olduğu gibi doğrudan Türkçe sözlüğe değil, Türk lehçe ve ağızların derlenmesine ilişkindir.³⁵

‘Şeytan Tüyü Takınmış Belâlı Küçücük Bir Köstek’: Nispet Takısı veya ‘İ’si

Türkçe’nin, ortak medeniyet kaynaklarından tevarüs ederek uzun yıllar kullandığı takılardan biri olan nispet ‘i’si, otuzlu yılların özleşmeci dil anlayışınca önemli bir sorun olarak görülmüş ve onun olabildiğince hızlı bir şekilde dilin dışına çıkarılması gerektiği savunulmuştur. Bunu, dergide uzun

³³ Ahmet Saki, A.g.m., s. 68.

³⁴ Ahmet Saki, A.g.m., s. 68.

³⁵ Köse Raif Paşaoğlu Fuat’ın bu konudaki düşünceleri için bkz.: “Öz Türk Dili Zengin ve İleri Bir Dildir”, *Öz Dilimize Doğru*, S 5, 26 Eylül 1932, s. 69-71.

ve bir o kadar da ilginç bir yazıyla gündeme alan ve tartışan ilk ve hattâ tek yazar, Köse Raif Paşaoğlu R. M. Fuat'tır. R. M. Fuat, "Nisbet ye'sinin Türkçede karşılığı" başlıklı yazısında bir yandan bu takımın Türkçe için ne anlama geldiğini, öte yandan da Türkçenin bundan nasıl kurtulabileceğini açıklamaya çalışır. Ona göre Türkçe, içinde bulunulan dönemde bizzat Atatürk'ün öncülüğünde "kapitülasyon zincirlerini" büyük ölçüde parçalamış ve böylece "serpilip gelişmeye" başlamıştır. Ne var ki bu gelişme ve serpilmeye hâlâ engel olmaya ve direnmeye çalışan "belâlı küçük bir köstek" vardır: "Bu belâlı köstek, şeytan tüyü takınmış küçücük bir takıdır ki, adına nisbet yesi derler. Kulağından tutup kapı dışarı edelim mi? Pek istiyoruz amma atamıyoruz ki! Çünkü bunu yapabilmek için önceleysin anlaşarak söz ve elbirliğiyle işe sarılmak ister, sonracığım da nisbet yesinin yerine geçecek değişi bulmak ister. Bu yer aslâ açık kalmaz."³⁶

Bu takıyı, 'kulağından tutup kapı dışarı etmek' isteyen yazar, bunun nasıl yapılacağına ilişkin düşünce ve önerilerini de sıralar ki, bunlardan bazılarının isabetli olduğu ve bugüne kalabildiğini hemen eklememiz gerekir. Bu kapsamda yazar, ilk olarak ülke ve şehir adlarına getirilen nispet 'i'si yerine, Türkçe bir ek olan '-lı/li, -lu/lü' eklerini önerir; bunların tercih edilmesini ve ısrarla kullanılmasını salık verir. Ona göre artık 'Konevî, Mısırî, Fransevî' ve benzeri kullanımları bırakmalı ve yerine Türkçenin yapısı ve dilbilgisine uygun olan 'Konyalı, Mısırlı, Fransalı' biçimleri tercih edilmelidir. Bununla birlikte yazar, hem tarihsel hem de o dönem metinlerde yoğun biçimde kullanılan 'tavır ve tarz bildiren nispet 'i'si' yerine, yine isabetli bir şekilde Türkçe bir ek olan '-ca/-ce'yi önerir. Buna göre 'tıflî bir hareket, şeytanî bir hile' yerine 'çocukça bir hareket', 'şeytanca bir hile' söyleyişleri pekâla yerinde ve karşılar mahiyettedir. Başta önerdiği biçimin bir üst şekli olan '-lık,-lik' eklerinin de söz konusu ekin yerine kolaylıkla kullanılabilmesini söyler. Sözelimi 'yevmî gazete' yerine 'günlük gazete', 'serbestî, bahtiyarî, zindegî' ve benzeri kelimelerdeki kullanımlar yerine 'serbestlik, bahtiyarlık, zindelik' türü kullanımlar tercih edilmelidir.

Bunlar, belirtmeye gerek yok ki, dilbilgisi açısından doğru, makul ve kabul edilebilir önerilerdir. Bunların Türkçede yer bulmaları ve kökleşmeleri, bunun açık bir göstergesidir. Ancak bunların dışında kalan bazı kullanımları, sözelimi 'madenî para, vatanî vazife, bahrî nümayiş' ve benzeri kelimelerde dikkati çeken nispet 'i'lerini nasıl karşılamalı ya da bu tarz kullanımları ortadan kaldırmak için ne tür ekler önermeli? Bu, kabul

³⁶ Köse Raif Paşaoğlu R. M. Fuat, "Nisbet ye'sinin Türkçede karşılığı" *Öz Dilimize Doğru*, S 20-22, 30 Eylül 1934, s. 1.

Dil İnşasında Aşırı Özleşmeci Bir Dergi: “Öz Dilimize Doğru”

etmek gerekir ki Köse Raif Paşaoğlu R. M. Fuat’ın önünde duran en ciddi ve önemli sorundur. Ancak yazar, buna da kendince bir çözüm bulmuştur. O, çözümünü şöyle izah eder:

“Lehçemizde belli başlı bir vazifeyi henüz yüklenmemiş, böyle bir işi görmek için hüviyeti ve tabiatı müphemce kalmış bir takı var mıdır? Tezin ruhu ve ana noktası işte buradadır. Bilerek kullandığımız bir benzetme takımımız vardır ki, hiç birimize yabancı değildir; bu da ‘ımsı’ takısıdır. Sarımsı, kekremesi, tombulumsu, konağımsı gibi. Benzetmek, haddi zâtında bir nispet veya münasebet bulunduğunu ikrar etmektir. ‘ımsı’ takısı fazla olarak bize miktarca bunun azlığını sezdiriyor. Şu arzettiklerimde sanırım ki tereddüde yer bırakacak bir cihet yoktur. Türkçeyi sevip ona özenen farketmiştir ki, bu takımın bir de bir küçük kardeşi var.[...Bu](M)siz olan (si)dir. Erkeğimsi denildiği gibi erkeksi de denilir. Kadınsı, yiğitsi, özüsü gibi sözler işitilir. Bu iki takımın arasında ihtimal bir küçük fark sezme ister gibi olursunuz. Gerçekten ikisi de alâka gösterir. Şu kadar var ki, birincisi, evvelce söylediğim gibi, bu benzerliğin azımsız olduğunu anlatır, çünkü beyazımsı beyaz demek değildir. Konağımsı mutlaka konak kadar büyük manasına gelmez. Lâkin ikincisi bu alâkayı daha da bellisiz bırakır. Mesela taşımsı ‘şiphi hacet’ manasını ifade edebileceği halde, ‘taşısı’ ancak ‘hacerî’ demek olur; bhusus ki bu nispet ve alâka hiç de benzeyiş yüzünden olmayabilir. [...]. İşte bu sebeple (si) takısını nispet ye’sinden açık kalacak yerlerde vazifelendirmek, istenilirse –bunda ısrar ediyorum, istenilirse mümkün olabilecektir. [...]. Çünkü bir taraftan müphemiyeti, diğer taraftan henüz muayyen bir vazifeyi katiyetle giymemiş olması ve gayet az kullanılmış bulunması, ona –istenilen iş için- âdeta bir imtiyaz beratı vermektedir.”³⁷

Anlaşıyor ki yazar, burada az kullanırlık, benzerlik gibi noktalardan hareketle ‘sı’ takısının nispet ‘i’si yerine görevlendirilebileceğini ileri sürmektedir. Böylece önünde çözümsüz duran ‘mâdenî para’, ‘vatanî vazife’, ‘bahrî nümayış’ ve benzeri kullanımlar ‘madensi para’, ‘yurtsu veya vatansız vazife’, ‘denizsi gösteriş’ biçimlerinde çözülmüş olacaktır. Görevlendirilmiş bu ekin doğuracağı garipseme veya yabancılaşma duyguları ise ekin yaygınca kullanılması ve işlerlik kazanmasıyla zaman içinde ortadan kalkacaktır. Ancak açıkça vurgulamak gerekir ki bu, dilbilgisi açısından kabul edilebilir ve uygulanabilir bir öneri değildir. Nitekim zaman, bunun geçersizliğini tartışmasız şekilde göstermiştir.

³⁷ Köse Raif Paşaoğlu R. M. Fuat, A.g.m., s. 4-6.

‘Yeni’ Türkçe’yi Konuşulur, Yazılır ve Kullanılır Kılmak

Bir dili ‘tarihin karanlıklarından bulup çıkarmak ve inşa etmek’ kadar zor olan başka şey, şüphe yok ki onu, geniş kitlelerce konuşulur, yazılır ve kullanılır kılmaktır. Öz Dilimize Doğru, bunun nasıl mümkün olabileceği üzerinde durmuş; çeşitli görüş ve öneriler ileri sürmüştür. Bu bağlamda dikkati çeken ilk ilginç öneri, Suphi Nuri’den gelir: *Propaganda*. Suphi Nuri, içinde bulunduğu dönemde yapılan çalışmaları değerlendirirken bir gerçeğin altını çizer: Dilin özleşmesi için haklı olarak Arapça ve Farsça kelimeler, dilden atılmaktadır. Ancak bunlar yapılırken öte yandan ecebi dillerden birçok kelime dile girmekte ve dili kirletmektedir. Noter, piyango, telgraf, gramafon, telefon, tramvay, posta, torpil, ipotek, bütçe, kambiyo... Suphi Nuri’ye göre bu ve benzeri kelimelerin dile girmelerine engel olmak ve bunların yerine yeni kelimeler ikame etmek gerekir. Ancak bunlarla sorun çözülür mü? Ona göre elbette çözülmez. Çünkü “iş, bütün halkı aynı surette söylemeğe, yazmağa sevk etmektir. Bu ise emir ile olmaz. Senelerce propaganda lazımdır.”³⁸

Dilin zenginleşmesi ve gelişmesi için var olan köklerden yeni kelimeler üretmek, derlemeler yapmak kısaca dilin dağarcığını geliştirmek için teorik kısmı ise, bunun pratiği de kuşkusuz bütün bu kelimelerle yeni metinler üretmektir. Zira kelimeler, ancak bu sayede somutlaşır; canlılık kazanır. Özellikle edebî metinler, bu bağlamda önemli işlevler üstlenir. Ancak geniş kitleleri, çeşitli yönlerden etkilemenin ve değiştirmenin en önemli aracı, şüphe yok ki gazete ve dergilerdir. Bu araçlar, özellikle yerleştirilmek istenen bir dilin, halk içinde kök salabilmesi için ayrı bir önem taşır. Bu önemin farkında olan ve gazeteyi bir araç olarak öneren yazar, yine Suphi Nuri’dir. O, bu aracı “...ne yazık ki gazetelerimiz dillerini istenildiği kadar sadeleştiremediler, türkleştiremediler” diyerek gündeme taşır. Bununla birlikte gazetelerin ne tür bir görev ve işlev üstlenmesi gerektiğini de

³⁸ Suphi Nuri, “Öz Dilimize Doğru”, *Öz Dilimize Doğru*, S 3, 15 Temmuz 1932, s.39.; Bu propagandayı, kuşkusuz genç Cumhuriyet ve özellikle onun bu alanda görevlendirdiği kurum olan Türk Dili Tetkik Cemiyeti yapıyor. Ancak bu propagandayı, kabul etmek gerekir ki sadece Cemiyet yapmıyor; bunu ayrıca en az onun kadar büyük bir sevk, heyecan ve gayretle *Öz Dilimize Doğru* dergisi, özellikle de Hüseyin Kâzım yapıyor. Onun hemen her bir yazısı, denilebilir ki birer propagandisttir ve temel amacı, ‘yeni’ Türkçe’yi yazılır, konuşulur ve kullanılır kılmaktır. Onun bu tavrını, gerek makalemizin önceki kısımlarında ve yine yukarıda biraz sonra yapacağımız değerlendirmelerde açıkça görüyoruz. Ayrıca onun bu tavrının çok belirgin bir örneği için bkz.: “Hüseyin Kâzım, ‘Genç yazıcılar iş başına’, *Öz Dilimize Doğru*, S 7, 30 İnkiteşrin 1932, s.107,8.”

Dil İnşasında Aşırı Özleşmeci Bir Dergi: “Öz Dilimize Doğru”

belirler: ‘model teşkil etmek’. Ona göre gazetelerin “her şeyden evvel, hatta birinci vazifesi olan havadis vermekten evvel halkın diline bir model teşkil etmeleri lâzımdır.” Bu yüzden “Arabî ve Farisîden yani Osmanlıcadan kurtulmuş bir lisan kullanarak yaz”mak gerekir ki, bu noktada “ilk vazife gazetelerimiz tarafından yapılacaktır. Hatta biraz da geciktik bile.”³⁹ Suphi Nuri, ayrıca hikâye ve roman türünde de yeni kitapların yazılması gerektiği görüşündedir. Gerek gazete, gerekse kitap olsun, bu araçlar hem yeni dili, hem de yeni yazıyı halka indirecek ve bunların halk içinde kök salmasında önemli işlevler üstleneceklerdir.

Dilin, metinler yoluyla halka inebileceği ve yaygınlaşabileceği görüşünü biraz farklı şekilde tekrarlayan bir başka yazar da Hüseyin Kâzım’dır. Hüseyin Kâzım, Suphi Nuri’ye göre daha resmî ve etkili olan bir alanı işaret eder: *Maarif Vekilliği*. O, bakanlığın okul çocukları için yeni ders kitabı hazırlamakta olduğu haberini alır ve derhal harekete geçerek görüşünü önce 26 Eylül 1932 tarihinde gerçekleştirilen Dil Kurultayı’nda dillendirir; daha sonra da yazısına konu edinir. Bu yazıda söz konusu kitapların yazımı için yapılması gerekeni söyler: “Maarif Vekilliğince yazdırılmakta olan mektep kitapları işinin durdurulması gerektir.”⁴⁰ Bunun sebebi, açık ve anlaşılırdır: ‘Yeni’ dilin genç kuşaklara öğretilmesi elzemdir ve bunun için de okul kitapları bulunmaz bir araçtır. Ona göre dil “işçiliğinde sözden işe geçişin en büyük geçidi, mektep kitabıdır. Yayılması, benimsenmesi istenen bir dil veya söz ancak mektep kitabı ile serpilecektir. Ekilmeden biçilmez. Dil işçiliği, mektepten başlayacak ve en baş yemişini oradan alacaktır. Bu da ancak bugünkü heplik çalışma sonunda edinilecek sözlerden yazılacak kitaplarla olur. Kutlu dil savaşının arkası alınmadan yeni mektep kitabı yazılacak olursa öz dilimizin serpilmesi ve yayılması en azından beş altı yıl geriye bırakılacaktır. Büyük Türkçü Maarif Vekilliğimizin ise bunu istemiyeceğini ve bu yurtsu iş üzerinde durulacağını biliyor ve inanıyorum.”⁴¹

Propaganda yapmak, gazeteleri öz dili kullanmaya teşvik etmek, edebî metinler kaleme almak, ders kitaplarını öz Türkçe ile yazmak... Bütün bunlar, kabul etmek gerekir ki, bir davaya adanmış olanların düşünüp bulacakları, önerecekleri ve uygulatmayı isteyecekleri çarelerdir. Ancak

³⁹ Suphi Nuri, “Dil Kurultayının tesirleri ve neticeleri”, *Öz Dilimize Doğru*, S 8, 25 Birincikânun 1932, s. 127.

⁴⁰ Hüseyin Kâzım, “Mektep kitapları işi, dilimizin serpilmesini beklemelidir”, *Öz Dilimize Doğru*, S 10, 28 Şubat 1933, s. 169-170

⁴¹ Hüseyin Kâzım, A.g.m., s. 170.; Hüseyin Kâzım’ın konuyla ilgili başka bir yazısı için bkz. “Çocuklarımıza Öğreteceğimiz dil” *Öz Dilimize Doğru*, S 20-22, 30 Eylül 1934, s. 3-4.

Hüseyin Kâzım'ın, derginin son sayılarında çare olarak bulduğu ve önerdiği ise, çok daha başka, müdahale edici, şaşırtıcı, ama bir o kadar da düşündürücü bir şeydir: “Her genç yabancı sözlerden kaçınmak için ant içmelidir.”⁴² Hüseyin Kâzım, bu önerisini, ‘Türk Dili Tetkik Cemiyeti Ulu Başkanlığına’ başlıklı bir sayfalık açık mektubunda yapar. Anlaşıldığı gibi bu açık mektubunda Hüseyin Kâzım, ‘yeni’ dilin daha yaygınca konuşulur, yazılır ve kullanılır olması için Cemiyet’ten Türk gençliğine ant içtirmesini istiyor. Bu ant içirme, şüphesiz sebepsiz ve gerekçesiz değildir; yazar, bunları açıklar. Ona göre Atatürk’ün öncülüğünde açılmış ‘dil savaşı’nda yeni yazının kabulü, dil incelemeleri, tarama dergileri gibi pek ciddi dil çalışmaları yapılmıştır. Ancak buna karşılık “öz dilin yayılış ve kullanılmasında pek yavaş gidilmekte ve dil işçiliğinin ilk basamağı olan dil arıklığı günden güne kalmaktadır. Konuşurken dilimize olan yumuş ve borçlarımız düşünülmediği gibi yazı dilinde de hiç titizlik gösterilmemektedir. Gazetelerde başkan ile yazgan gibi sözler yanında kaçınılabilecek birçok yabancı sözler bulunuyor. 25 yıl önceki yazılışla yazan bile var.” Bu yüzden Türk Dili Tetkik Cemiyeti “bütün halkevlerinde muallimleri ve yazıcıları çevreleyecek bir toplantı yapılması kolaylığına” gitmelidir. Aynı zamanda Dil Bayramı da olan “26 Eylülde yapılacak bu toplantıda (konuşurken olsun, kendilik yazılarımızda olsun, hele yazı dilinde yabancı sözlerden kaçınmak) için her yurtstu, savaşın Başbuğu adına ant içmelidir.” Bu son derece ilginç düşüncelerin ardından Hüseyin Kâzım, “bu işin kolayca yapılması yolunda düşündükleri”ni de ayrıca sunabileceğini bildirir.⁴³

⁴² Hüseyin Kâzım, “Her genç yabancı sözlerden kaçınmak için and içmelidir”, *Öz Dilimize Doğru*, S 20-22, 30 Eylül 1934, s.2.; Hüseyin Kâzım, buna benzer şaşırtıcı bir öneri ve uygulamayı derginin 17. sayısında yayımladığı “Her Türkün adı öz Türkçe olmalıdır!” başlıklı yazısında yapar. Bu yazıda öztürkçe adları yayımlayan ve herkese bu adları şiddetle tavsiye eden yazar, öncü olmak ve örnek oluşturmak üzere adına yeni bir ismi ilâve eder: Yılmaz. Bu, şüphe yok ki Yılmaz Hüseyin Kâzım’ın ‘dil işçiliği’nde takındığı tavırla da bire bir örtüşen bir değişikliklerdir. O, değişikliğin nedeni ve gerekçelerini de aynı yazıda açıklar. Bu açıklama, son derece ideolojik ve dışlayıcıdır: “Yıllardır her işi bir yana koyarak benliğimizi sarmış ve örtmüş olan Arap, Acem adlarından artık kurtulmalıyız. Hele yeni doğan yavruların adı öz Türkçe olmalıdır. Mehmetler, Aliler ölürken Bozkurtlar, Alpları doğmalı ve çoğalmalıdır. [...]. Öz dillerden her kişiyi, dil işçiliğinde değeri büyük olan bu işe yönelmelerini bekleriz. Bu dilek ve düşünceye uyarak ben de Hüseyin Kâzım adımı, dil işçiliğinin inanlı ve yılmaz bir işçisi bulunduğuma yakıştırarak şimdilik arkadaşlar arasında (Yılmaz)a çevirdim. Adını değiştirenleri de bilinmek üzere ve sevinçle gazetemizde yaymayı bir borç biliriz.” (Yılmaz H. Kâzım, “Her Türkün adı öz Türkçe olmalıdır!”, *Öz Dilimize Doğru*, S 17, 12 Mart 1934, s. 11).

⁴³ Hüseyin Kâzım, A.g.m., s. 2.

Çalışmalar, Beklentiler ve Memnuniyet

Öz Dilimize Doğru, dönemin yapıcı ve dönüştürücü başat siyasal erkin bir uzantısı olarak dili yeniden inşa etmek için yola çıkmış ve bunu gerçekleştirmek için canla başla çalışmıştır. Ancak bu çalışma, ne kadar öngörülene ve arzu edilene yaklaşmış ve beklentileri karşılayıcı olmuştur? Başka bir deyişle dergi, gelinen veya ulaşılan noktadan memnun ve geleceğe ilişkin umutlu mu? Okuyucu, bu hususa, yani çalışmalar ve alınan mesafeye dair düşünceleri de dergiden izleme ve öğrenme imkânı elde eder. Buna göre dergide iki karşıt düşüncenin varlığı dikkati çeker: *Başarı-memnuniyet* ve *başarısızlık-memnuniyetsizlik*.

Bu kategorilerden ilkinin vuku bulduğunu düşünen yazar, İbrahim Necmi'dir. O, iyimserliği ve umudunu, “Dil değişiminde yol ve gidiş...” başlıklı yazısında açıkça ortaya koyar. Ona göre “dil değişiminin iki yılda aldığı yol, artık her düşünebilene bu işin yürüdüğü ve çok ileri gideceği inanını vermiştir.” Bunun gözle görülür örneği ise, düşüncelerini dile getirdiği “Dil değişiminde yol ve gidiş...” başlıklı bu yazısıdır. Çünkü bu yazı, birkaç parantez içi karşılık dışında öztürkçe ile yazılmış olduğu hâlde herkes tarafından kolayca anlaşılabilir. İbrahim Necmi'ye göre bu, şüphesiz gelinen olumlu noktayı gösterir.⁴⁴

Buna karşılık uygulamada bir arpa boyu yol almamadığını düşünenlerin sayısı da oldukça fazladır. Bu düşünce, en çok Hüseyin Kâzım tarafından dillendirilir. Ancak burada aynı düşüncede olan bir başka yazara, Suphi Nuri'ye yer verecek ve onun düşünceleri üzerinde duracağız.

Suphi Nuri, alınan mesafe ile ilgili değerlendirmesini “İkinci Dil Kurultayından sonra...” başlıklı yazısında yapar. Ona göre Birinci Dil Kurultayı'ndan sonra geçen bir yıllık süre içinde dilde istenen ‘serpiliş’ ve ‘Türkleşme’ sağlanamamıştır. “Ne halkta, ne gazetelerde, ne de kanunların yazılışında Türkçeye doğru sıkı bir adım” atılabilmıştır. Geçen zaman “hep beklemek, hep dilemek hep eskiye bağlı kalmakla” geçmiştir. Oysa “şapkayı bir ayda, lâtin harflerini bir yılda aldık. Fakat öz dilimize doğru gitmekte bir yıl daha geri kaldık.” Bu tespit ve düşüncelerden dolayı çok da umutlu olamayan Suphi Nuri, “Bu işe sarılmak için (şedit kuvveyi müeyyideli) kanunlar mı istiyoruz? Yani zor ile mi yürüyeceğiz?”⁴⁵ demekten kendini

⁴⁴ İbrahim Necmi, “Dil değişiminde yol ve gidiş”, *Öz Dilimize Doğru*, S 20-22, 30 Eylül 1934, s. 3.

⁴⁵ Suphi Nuri, “İkinci Dil Kurultayından sonra”, *Öz Dilimize Doğru*, S 20-22, 30 Eylül 1934, s. 7,8.; Aynı konuda başka benzer görüşler için bkz. “Hüseyin Kâzım, ‘Dil işçiliğinde büyük bir eksigimiz’, *Öz Dilimize Doğru*, S 16, 31 İkincikânun 1934, s. 1,2.; Hüseyin Kâzım Özdil,

alamıyor. Ancak o, dil işinin kanunla veya zorla yapılamayacağını bilincindedir. Çünkü ona göre bu iş, ‘gönül’ işidir ve ancak onu ortaya koymakla başarılabilir.

Tasarı/Teori ve Uygulama/Pratik

Düşünölmüş/varsayılmış olanla gerçekleşmiş/vuku bulmuş olan arasında bire bir örtüşme ve çakışma mümkün müdür? Dergi, şüphe yok ki bu yönüyle de okuyucunun merak ve ilgisini çeker. Onu gözden geçiren okuyucu, en nihayet ‘tasarı’ ve ‘uygulama’ açısından da dergiyi sorgular ve sorar: Esas amacı öztürkçeyi inşa etmek olan dergi, acaba savunduğu bu dili kendi sayfalarında ne ölçüde kullanmıştır? Bu ve benzer birkaç konuyu değerlendirmek yerinde olacaktır.

Kullanılan dil açısından bakıldığında Öz Dilimize Doğru’nun, tüm yayın hayatı boyunca iki ‘ayrı dil’i kabul etmiş ve bunları aynı anda kullanmış olduğu görülür. Bunlar, ‘eski/cari olan’ Türkçe ve inşa edilmeye çalışılan ve savunulan öztürkçedir. Okuyucu bu durumu, yani eski/cari ve ‘yeni dil’ ikiliğini ilk sayıdan beri yayımlanan metinlerde açıkça görür. Bir oranlama yapılacak olursa, bu ikili dil neredeyse eşit oranlarda dergi sayfalarını işgal eder; hattâ bu dil kullanımının, son sayılara doğru öztürkçe lehinde değiştiği de söylenebilir.

Dergide bu ilk dilin, özellikle bilimsel kimliği ön plânda olan kişilerin tercihi olduğu dikkati çeker. Sözelimi Ahmet Caferoğlu, Mustafa Şekip, Orhan Sadettin, Ragıp Şevki gibi yazarlar, yazılarında cari olan dili kullanırlar; bunlar, birkaç sayı devam eden yazılarında bile var olan dili değiştirmezler. Bunun en iyi örneği, Ahmet Caferoğlu ve Ragıp Şevki’dir.

Öte yanda dergide büyük bir coşku ile kullanılan dil, inşa edilmeye çalışılan öztürkçedir. Bu da ilki gibi ilk sayıdan son sayıya kadar hatta gittikçe artarak dergide yer alır. Ancak hemen ifade etmek gerekir ki, burada derginin özellikle öncü yazar kadrosu tarafından inşa edilmeye ve kullanılmaya çalışılan bu dil, gerçekten de akıllara durgunluk verecek kadar tuhaf, şaşırtıcı ve anlaşılmazdır. Çünkü mevcut dilde hiç kullanılmayan nice ‘uydurma’, halk dilinden derleme ve başka kanallardan alınma kelimeleri içinde barındırır. Bununla birlikte bu dille oluşturulan metinler, doğal olarak Türkçenin alışılmış yapısının dışına çıkar; üslup ve Türkçe tadı bütünüyle

“Üçüncü Dil Kurultayı dolayısıyla düşünceler-Dil araştırmaları –Kötü bir çıkır- Nereye gidiyoruz?” *Öz Dilimize Doğru*, Cilt: 3, S 1, 27 Ağustos 1936, s. 2,3.

Dil İnşasında Aşırı Özleşmeci Bir Dergi: “Öz Dilimize Doğru”

kaybolur. Bunun somut örneklerini, daha önceki alıntılarda sık sık görmüştük. Bunlara ilâve olarak aşağıya farklı yazılardan birkaç örneği alıyoruz:

“Bu kaynaktan aldığımız sözler ve deyişlerden, *işkilsiz*, bilimsözleri yapmak yolunda da çok assılanacağız.” “Fakat kolaylığa kapılarak bu yolu kötükullanmak doğru olmaz.” “Bize kalırsa, bunları ayırılmak için şu ölçümleri kullanmalı.” [S 9, s.151].

“Çünkü beletdir (malumdur). Hatta olmasa bile, bu yumuş (vazife)...” “Elimizde beş, altı bilikevinin (kitaphanenin) çıkarmış olduğu on üç okuma biliği var.” “Bu evirmeyi, yine o dilde, yine bir ikincisi arkaladı (takip etti).” [S 10, s.170,1].

“Dağın burası kuzluk [=gün görmeyen] bir yeri idi. [S 11, s.204].

“Yalnız kapu gıygaşuğundan [=kapu aralığından] bakmışlar.” “Ali Efendi bu höyük hikâyesini çamşurturken [=naklederken]...” [S 11, s.205].

“Dil bütün elgünün (halkın) malıdır.” “Dilin en başlı rolü, varlık eydi (hikmeti vücudu) anlaşılır olmaktır; dil bu özlemliğini (hassasını) yitirdiği (kaybettiği) gibi dillikten çıkar.” “Düşünüşün ve anlatışın akıcı, kesiksiz (bilfasıla) bir tezlikte olması gerektiği de çokrak (ekseriya) bulunabilecek karşılıkların kullanılmasına yol açıyor.” “Ve daha bir çok tıltaylar (sebepler) ki bunların en büyüğü bence, inansızlıktır.” “Bir ökürün (zümrenin) elinde kalması isteniyordu.” [S 20-22, s.6]. “Dergi için düşündüklerimize geçmeden önür...” [S 24, s.1].

Bunlar, şüphe yok ki örnek oluşturması için bazı metinlerden alınan sınırlı sayıda cümlelerdir. Burada bu örnekleri, daha da artırmak mümkündür. Ancak amaç, durum tespiti olduğu için bu kadarı kâfidir. Ayrıca burada öztürkçe kullanımına ilişkin şunu da eklemek gerekir: Öztürkçeyi kullanan yazarlar, metinlerini baştan sona bu dille inşa ederler. Bu eğilim içinde olan yazarların genelde ‘muallim’ kökenli oldukları dikkati çeker. Bunların başında şüphe yok ki, derginin çıkarıcısı ve her hâlükârda öztürkçeci Hüseyin Kâzım gelir.

Sonuç

Öz Dilimize Doğru, değişimlerin ve dönüşümlerin çok yoğun biçimde yaşandığı otuzlu yılların ideolojik yapısında yayım hayatına girer. Bu, aslında bir rastlantı değildir. Aksine bütünüyle bilinçli bir giriştir. Zira dergi, devrin ideolojik anlayış ve düşünüşünü bütünüyle benimseyen ve

döneme özellikle de dil çalışmalarına katkı sunmak amacıyla faaliyete giren bir dergidir. Bu yönüyle ele alındığında onun sade bir dil dergisi olduğu söylenemez. Aksine o, bir ideolojinin düşünüşü ve arayışı doğrultusunda çalışmak için ortaya çıkmış angaje bir dil dergisidir. Onun içeriği incelendiğinde bu özellik derhal dikkati çeker.

Öz Dilimize Doğru'nun varoluş amacı, 'yeni bir dil'i ya da öztürkçeyi inşa etmektir. Bunun için dergi, öncelikle yabancı dillerden özellikle de Arapça ve Farsçadan Türkçeye girmiş olan kelime ve unsurların bütünüyle dilden atılmasını ve yerine öztürkçe karşılıkların ikame edilmesini savunur. Bu zor ve olması neredeyse imkânsız olan işin üstesinden gelebilmek için de birtakım öneriler geliştirir. Sözelimi halk dilinden kelime almak, lehçelerden yararlanmak, arkaik kelimeleri diriltmek ve mevcut köklerden yeni kelimeler üretmek bunlardan bazılarıdır. Özleşme taraftarı yazarlar, bu kaynakları sadece önermekle kalmazlar; aynı zamanda buralardan elde ettikleri kelimeleri yazılarında kullanırlar. Ancak bu 'alınma', 'üretme' ve 'uydurma' kelimelerden vücut bulmuş öztürkçe metinler, açıkça belirtmek gerekir ki, ne anlaşılırdır, ne de Türkçenin tadını ve güzelliğini duyurur niteliktedir. Bunlar estetikten, ahenkten, realiteden uzak yavan, suni ve tatsız metinlerdir. Bu yüzdendir ki zaman, bu 'çıkış'ı ve anlayışı benimsememiş ve devrin bir adım ötesine geçirmemiştir.

Öz Dilimize Doğru, sayfalarında bu dili yoğun biçimde kullanırken özellikle 'Türk'e özgü' olan konuları da işler. Bu dille şiir, hikâye, deneme gibi türler denenir. Bu türlerin ortak paydası Türk'ün üstünlüğü ve yüceliğidir. Ayrıca dergide özellikle öğretmen kökenli yazarların, buldukları yöre, köy, kasaba ve şehirlerdeki halk edebiyatı ve folklor ürünlerini derlemeye ayrı bir önem verdikleri ve derlemelerini dergiye gönderdikleri dikkati çeker. Aynı durum, gezi türündeki yazılarda da görülür. Görevli veya başka şekilde Anadolu'ya giden dergi yazarları, gittikleri ve gördükleri yerlerdeki halkı ve yaşamı sayfalarına taşırlar. Gezilen ve görülen ya da anlatılan yerler, genelde Yörük ve Türkmen köyleri ve yaşam alanlarıdır. Yazarlar, bu alanlarda gördükleri, duydukları yaşantıyı idealize edici bir dille dergi sayfalarına taşırlar. Bunlar, şüphe yok ki halk edebiyatı için inkâr edilemez katkılardır.

KAYNAKLAR:

Ahmet Saki, "Dil Kurultayı ve Dileklerimiz", *Öz Dilimize Doğru*, S 5, 26 Eylül 1932.

Aptullah Battal, "Dil yenilemek işinde "Arkayismler'in rolü", *Öz Dilimize Doğru*, S 9, 31 İkincikânun 1933.

Dil İnşasında Aşırı Özleşmeci Bir Dergi: “Öz Dilimize Doğru”

- Demircioğlu Yusuf Ziya, “Türk dili her dileğe yeter”, *Öz Dilimize Doğru*, S 6, 30 Birinciteşrin 1932.
-, “Dil inkılabında (folklor)un ehemmiyeti” *Öz Dilimize Doğru*, S 16, İkincikânun 1934.
- Hüseyin Kâzım, “Türk Diline Doğru”, *Öz Dilimize Doğru*, S 1, 15 Mayıs 1932.
-, “Muallim Arkadaşlara”, *Öz Dilimize Doğru*, S 1.
-, “Öz dilimize doğru, gün doğuyor. Bunun da güneşi Ulu Gazimizdir”, *Öz Dilimize Doğru*, S 5, 26 Eylül 1932.
-, “Yapılacak İlk İş”, *Öz Dilimize Doğru*, S 2, 15 Haziran 1932.
-, ‘Genç yazıcılar iş başına’, *Öz Dilimize Doğru*, S 7, 30 İkinciteşrin 1932.
-, ‘Dil işçiliğinde büyük bir eksikimiz’, *Öz Dilimize Doğru*, S 16, 31 İkincikânun 1934.
-, “Çocuklarımıza Öğreteceğimiz dil” *Öz Dilimize Doğru*, S 20-22, 30 Eylül 1934.
-, “Her genç yabancı sözlerden kaçınmak için andiçmelidir”, *Öz Dilimize Doğru*, S 20-22, 30 Eylül 1934.
- Hüseyin Kâzım Özdil, “Üçüncü Dil Kurultayı dolayısıyla düşünceler-Dil araştırmaları –Kötü bir çılgır- Nereye gidiyoruz?” *Öz Dilimize Doğru*, Cilt: 3, S 1, 27 Ağustos 1936.
- İbrahim Necmi, “Dil değişiminde yol ve gidiş”, *Öz Dilimize Doğru*, S 20-22, 30 Eylül 1934.
- İmzasız, “Yolumuz”, *Öz Dilimize Doğru*, S 1, 15 Mayıs 1932.
- İmzasız, “Yardımcılarımız”, *Öz Dilimize Doğru*, S 1, 15 Mayıs 1932.
- İmzasız, “Gazetemizin Çıkışı Karşısında Sevgili Gazetelerimiz ve Okuyucularımız”, *Türk Çocuğu*, S 2, 15 Nisan 1933.
- Köse Raif Paşaoğlu R. M. Fuat, “Öz Türk Dili Zengin ve İleri Bir Dildir”, *Öz Dilimize Doğru*, S 5, 26 Eylül 1932.
-, “Nisbet ye’sinin Türkçede karşılığı” *Öz Dilimize Doğru*, S 20-22, 30 Eylül 1934.
- Suphi Nuri, “Öz Dilimize Doğru”, *Öz Dilimize Doğru*, S 3, 15 Temmuz 1932.
-, “Dil Kurultayının tesirleri ve neticeleri”, *Öz Dilimize Doğru*, S 8, 25 Birincikânun 1932.
-, “Öz Dilimize Doğru”, *Öz Dilimize Doğru*, S 13, 26 Eylül 1933.
-, “İkinci Dil Kurultayından sonra”, *Öz Dilimize Doğru*, S 20-22, 30 Eylül 1934.
- Şükrü Halûk Akalın, “Atatürk Döneminde Türkçe ve Türk Dil Kurumu”, *Türk Dili*, S. 607, Temmuz 2002.
- Yılmaz H. Kâzım, “Her Türkün adı öz Türkçe olmalıdır!” S 17, 12 Mart 1934.

Yusuf Şerif, “Yazı dilinin inkişafı” *Öz Dilimize Doğru*, S 7, 30 İkinciteşrin 1932.

....., “Edebî ve ilmî dillerin başlıca yaşayış ve yükseliş şartı”, *Öz Dilimize Doğru*, S 8, 25 Birincikânun 1932.

Ek:

Öz Dilimize Doğru Dergisinin Alfabetik Dizini

A. Baha, “Karakoyunlu Yollarında”, S 10, Şubat 1933, s. 176-179.; “Karakoyunlu Yollarında”, S 11, Mart 1933, s. 204206.; “Karakoyunlu”, S 12, Mayıs 1932, s. 227,8.; “Yürüklerde Kadın”, S 13, 26 Eylül 1932, s. 10,1.; “(Kara Koyunlu)da”, S 15, 31 Birinciteşrin 1933, s. 15,6.

Abdülcebbar, “Şiir Ölçüleri ve Türk Şiirinde Ölçü”, S 10, Şubat 1933, s. 189-190.; “Türk şiirinin strofik kuruluşuna dair”, S 11, Mart 1933, s. 195-199.; “Bartın Dügünleri”, S 11, Mart 1933, s. 199-200.; “Türk şiirinin vezni-Sillâbotonik kuruluşu”, S 11, Mart 1933, s. 207-213.; “İki Büyük Üstada Selâm”, S 12, Mayıs 1932, s. 220-222.; “Yafes Nazariyesine dair”, S 13, 26 Eylül 1932, s. 2-4.; “Yafes Nazariyesi”, S 23, Birinciteşrin 1934, s. 9-14.; “Tanrı”, S 24, 15 Birincikânun 1934, s. 4-9.; “Yafes Dillerinin fonetik bakımından tasnifine dair”, C 3, S 1, 27 Ağustos 1936, s. 11-14.

Abdülkadir, “Dügün”, S 13, 26 Eylül 1932, s. 9,10.; “40”, S 14, 29 Birinciteşrin 1933, s. 17,8.; “Baş”, S 19, 30 Nisan 1934, s. 5,6.; “Sakal”, S 23, Birinciteşrin 1934, s. 4,5.

Ahmet, “Sen gülüver”, S 19, 30 Nisan 1934, s. 9.

Abdülkadir İnan, “Güneş-Dil Teorisi”, C 3, S 1, 27 Ağustos 1936, s. 7-10.

Ahmet Caferoğlu, “Öz Türkçe Devri”, S 1, 15 Mayıs 1932, s. 8-11; “Öz Türkçe Buhranı”, S 2, 15 Haziran 1932, s. 19-21.; “Öz Türkçe Araştırılması Yolunda”, S 3, 15 Temmuz 1932, s. 35-37.; “Öz Hukuk Dili”, S 5, 26 Eylül 1932, s. 72-74.; “Türkçe lehçeleri tasnifi meselesi”, S 6, Birinciteşrin 1932, s. 89-92.; “Uygur Türklerinde millî hukuk ıstılahları”, S 8, Birincikânun 1932, s. 130-135.; “Uygurca Lûgat Örnekleri”, S 9, 31 İkincikânun 1933, s. 156-159.; “Uygurca Lûgat Örnekleri”, S 10, Şubat 1933, s. 184-188.

Ahmet Cevat, “Öyünü öyününe yazılarını yetiştirmeli”, S 20-22, 30 Eylül 1934 (Eylül 1934), s. 6.

Ahmet Saki, “Medenî kanunumuz ve kadınların hakları”, S 2, 15 Haziran 1932, s. 23-25; “Dil Kurultayı ve Dileklerimiz”, S 5, 26 Eylül 1932, s. 67-69.

Akagündüz, “Humma”, S 18, 30 Nisan 1934, s. 5.

Aleksandr Samoyloviç, “Dil Kurultayı dolayısıyla”, S 20-22, 30 Eylül 1934 (Eylül 1934), s. 5.

Ali Rıza, “Bartın Manileri”, S 8, Birincikânun 1932, s. 139-141.; “Bartın Manileri”, S 9, 31 İkincikânun 1933, s. 161-163.; “Bartın Dügünleri”, S 10, Şubat 1933, s. 179-181.; “Bartın Dügünleri”, S 12, Mayıs 1932, s. 232.; “Yürüklerde göç”, S 19, 30 Nisan 1934, s. 12-15.

A. Şevket, “Dr. Reşit Galip için”, S 18, 30 Nisan 1934, s. 9,10.

Dil İnşasında Aşırı Özleşmeci Bir Dergi: “Öz Dilimize Doğru”

- Aptullah Battal**, “Dil yenilemek içinde ‘Arkayisimler’in rolü”, S 9, 31 İkincikânun 1933, s. 150-152.
- Bahri Reis**, “Halk Şairi Bahri Reis”, S 13, 26 Eylül 1932, s. 15.
- Baha Hulûsi**, “Altı Kişi Konuştu”, S 20-22, 30 Eylül 1934 (Temmuz 1934), s. 10,1.; “Altınlı Dere”, ”, S 23, Birinciteşrin 1934, s. 14-16.
- Besim Atalay**, “Anadolu konuşmaları ‘Iehçeleri”, S 6, Birinciteşrin 1932, s. 85,6.; “Yuca Başbuğa”, S 7, İkinciteşrin 1932, s. 109.; “Samih Rifat Beyle son konuşuşum”, S 8, Birincikânun 1932, s. 122.; “Cumhuriyetin onuncu yıldönümü için destan”, S 14, 29 Birinciteşrin 1933, s. 13,4.; “Bayramın Kutlu Ola!”, S 15, 31 Birinciteşrin 1933, s. 3.
- Burhan Asaf**, “Toprak seni örtemez”, S 18, 30 Nisan 1934, s. 12,3.
- Burhan Sahir**, “Yurttaş”, S 14, 29 Birinciteşrin 1933, s. 12.
- Daniş Remzi**, “Tutsak”, S 13, 26 Eylül 1932, s. 15.; “Güven”, S 15, 31 Birinciteşrin 1933, s. 14.; “Sönmeyen Işık”, S 18, 30 Nisan 1934, s. 8.; “Gülen Ay”, S 20-22, 30 Eylül 1934 (Ağustos 1934), s. 12,3.; “Söyüncük”, S 24, 15 Birincikânun 1934, s. 15.
- Demircioğlu Yusuf Ziya**, “Türk dili her dileğe yeter”, S 6, Birinciteşrin 1932, s. 87,8.; “Yörük karısının yası”, S 7, İkinciteşrin 1932, s. 110-112.; “Yılan Sulayan Kız”, S 8, Birincikânun 1932, s. 136,7.; “Yürüklere, Yaylalara Doğru”, S 13, 26 Eylül 1932, s. 5-7.; “Yürükler ve Cumhuriyet”, S 14, 29 Birinciteşrin 1933, s. 9,10.; “Köylüler ve Yürükler arasında Hikâyeler”, S 15, 31 Birinciteşrin 1933, s. 9-10.; “Dil İnkılâbında (Folklor)un Ehemmiyeti”, S 16, 31 İkincikânun 1934, s. 5-7.; “Koca Çakır”, S 17, 12 Mart 1934, s. 9,10.
- Dr. Nihat**, “Şerefli bir mazi bırakan büyük varlık”, S 18, 30 Nisan 1934, s. 10.
- Ekrem Sabih**, “Bugün Akşam Kan Ağladı”, S 10, Şubat 1933, s. 183.; “Biz Sizi Uyanık Sanıyorduk”, S 11, Mart 1933, s. 201-203.
- Fahreddin Kerim**, “Reşit Galibin ölümü karşısında”, S 18, 30 Nisan 1934, s. 1-3.
- Falih Rıfki**, “Reşit Galip”, S 18, 30 Nisan 1934, s. 3.; “Şahinşah Hazretleri”, S 19, 30 Haziran 1934; s. 1.
- Faruk**, “Köylü”, S 9, 31 İkincikânun 1933, s. 165.; “Eli, ayağı tutan”, S 10, Şubat 1933, s. 174,5.
- Fuat Raif**, “Oğuzname”, S 1, 15 Mayıs 1932, s. 5-8.; “Oğuzname”, S 3, 15 Temmuz 1932, s. 42-44.; “Oğuzname”, S 7, İkinciteşrin 1932, s. 116-118.; “İstılahlara dair”, ”, S 23, Birinciteşrin 1934, s. 5-8.
- Gök Alp**, “Git köye doğru”, S 15, 31 Birinciteşrin 1933, s. 5.
- Hacı Ali**, “O Güneş Nasıl Doğdu!”, S 14, 29 Birinciteşrin 1933, s. 19.; “Gözlerin Aydın”, S 15, 31 Birinciteşrin 1933, s. 8.; “Ağıt”, S 16, 31 İkincikânun 1934, s. 15.
- Hayrettin İlhan**, “Armağan”, S 16, 31 İkincikânun 1934, s. 11.; “Ağıt”, S 18, 30 Nisan 1934, s. 16.; “Tan yeri ağarırken”, S 20-22, 30 Eylül 1934 (Ağustos 1934), s. 13.; “Ağıt”, S 20-22, 30 Eylül 1934 (Ağustos 1934), s. 14.; “Memişin türküsü”, ”, S 23, Birinciteşrin 1934, s. 13.
- Hıfzı Oğuz**, “Acı ölüm karşısında duygular”, S 18, 30 Nisan 1934, s. 11.
- Hüseyin Kâzım/Hüseyin Kâzım Özdil**, “Türk Diline Doğru”, S 1, 15 Mayıs 1932, s. 1,2.; “Muallim Arkadaşlara”, S 1, 15 Mayıs 1932, s. 16.; “Yapılacak İlk İş”, S 2, 15 Haziran 1932, s. 17,8.; “Ah Biraz Erken Çıkabilsem!”, S 2, 15 Haziran 1932, s. 30-

32.; “Artık İstemiyoruz, Yazmayınız”, S 3, 15 Temmuz 1932, s. 40,1.; “Darülfünun Kapıları Açılmalıdır”, S 3, 15 Temmuz 1932, s. 47,8.; “Ay Yıldız Göklere Sardı”, S 4, 15 Ağustos 1932, s. 56,7.; “Öz dilimize doğru, gün doğuyor”, S 5, 26 Eylül 1932, s. 65,6.; “Maarif Vekilimizin gazetemize gösterdiği yakınlık”, S 6, Birinciteşrin 1932, s. 81,2.; “Genç yazıcılar işbaşına”, S 7, İkinciteşrin 1932, s. 107,8.; “Büyük Samih Rifat için”, S 8, Birincikânun 1932, s. 123.; “Bilgi Sözlerimiz”, S 9, 31 İkincikânun 1933, s. 148-150.; “Söz Dağarcığımız”, S 9, 31 İkincikânun 1933, s. 163,4.; “Mektep kitapları işi, dilimizin serpilmesini beklemelidir”, S 10, Şubat 1933, s. 169-170.; “Yanlı düşünmüyorsunuz, Yanlış ölçüyorsunuz!”, S 11, Mart 1933, s. 193-195.; “Gazetemiz bir yaşında”, S 12, Mayıs 1932, s. 218,9.; “Bugün Türk Dilinin Kurtuluş Bayramıdır”, S 13, 26 Eylül 1932, s. 1.; “Türk yurt ve budununu pek çok seven Gaziye...”, S 14, 29 Birinciteşrin 1933, s. 2.; “Neler Çektik, Neler Yaptık, Ne Olduk”, S 14, 29 Birinciteşrin 1933, s. 11,2.; “Dil işçiliğinde büyük bir eksikimiz”, S 16, 31 İkincikânun 1934, s. 1,2.; “Ülkü Ölmez, Ülküçlere De Ölüm Yoktur”, S 17, 12 Mart 1934, s. 1,2.; “Reşit Galip Beyin Yaşayışına bir kuşbakışı”, S 17, 12 Mart 1934, s. 2,3.; “Okuyucu ve yazıcı kıtlığı”, S 17, 12 Mart 1934, s. 4,5.; “Her Türkün adı öz Türkçe olmalıdır”, S 17, 12 Mart 1934, s. 11-13.; “Macar Dilinde Bir Tarama”, S 17, 12 Mart 1934, s. 16.; “Büyük ülküç Reşit Galip unutulamaz”, S 18, 30 Nisan 1934, s. 4,5.; “Öz Dilimize Doğru”, S 19, 30 Haziran 1934, s. 2.; “Dil Ağacı, Hurma Ağacı”, S 19, 30 Nisan 1934, s. 6-8.; “Macar dilinde bir tarama”, S 19, 30 Nisan 1934, s. 15.; “İkinci dil kurultayı dolayısıyla”, S 20-22, 30 Eylül 1934 (Ağustos 1934), s. 1.; “26 Eylül”, S 20-22, 30 Eylül 1934 (Eylül 1934), s. 1,2.; “Türk Dili Tetkik Cemiyeti Ulu Başkanlığına”, S 20-22, 30 Eylül 1934 (Eylül 1934), s. 2.; “Çocuklarımıza öğreteceğimiz dil”, S 20-22, 30 Eylül 1934 (Eylül 1934), s. 3,4.; “Yanlı yoldan gidilmesin”, S 23, Birinciteşrin 1934, s. 1,2.; “Atatürkün açtığı dil savaşına kötülük etmeyelim”, S 24, 15 Birincikânun 1934, s. 1-3.; “Semavi İhtiras”, S 24, 15 Birincikânun 1934, s. 15.; “Üçüncü Dil Kurultayı dolayısıyla düşünceler”, C 3, S 1, 27 Ağustos 1936, s.2,3.

Hüseynzade Ali, “Kurultay ve sevgilim”, S 6, Birinciteşrin 1932, s. 93.; “Ülkü Kaynağı Ankaraya Doğru”, S 15, 31 Birinciteşrin 1933, s. 1-3.

(İmzasız), “Yolumuz”, S 1, 15 Mayıs 1932, s.4.; “Yolumuz”, S 1, 15 Mayıs 1932, s.4.; “Yardımcılarımız”, S 6, Birinciteşrin 1932, s. 103.; “Samih Rifat Türk Tarihine Göçtü”, S 8, Birincikânun 1932, s. 121.; “Ülkü Arkadaşımız”, S 10, Şubat 1933, s. 182.; “Bulgarya gençliği ve gazetemiz”, S 10, Şubat 1933, s. 183,4.; “Öz Dilekten Öz Dilimize Doğruya”, S 19, 30 Nisan 1934, s. 10,1.; “Ulu Gazi’imizin öztürkçe sözleri”, S 23, Birinciteşrin 1934, s. 2,3.; “Ulu Başvekilimiz”, S 23, Birinciteşrin 1934, s. 3,4.; “On bir yıl, budun için bir öğünçtür”, S 23, Birinciteşrin 1934, s. 8.; “Öz Türkçe Sözler”, S 24, 15 Birincikânun 1934, s. 10.

İbrahim Necmi/İ. Necmi Dilmen, “Dil değişiminde yol ve gidiş” S 20-22, 30 Eylül 1934 (Ağustos 1934), s. 2,3.; “Güneşin Dilde Değeri”, C 3, S 1, 27 Ağustos 1936, s. 4-6.

Kâ.Ni, “İncinin Yası”, S 19, 30 Nisan 1934, s. 8,9.

Kâzım Nami, “Aruz mu, Hece mi?”, S 1, 15 Mayıs 1932, s. 14,5;

Dil İnşasında Aşırı Özleşmeci Bir Dergi: “Öz Dilimize Doğru”

- Kenan**, “Ölümden Sonra”, S 2, 15 Haziran 1932, s. 28.; “Pervane Gibi”, S 3, 15 Temmuz 1932, s. 45.; “Gece”, S 6, Birinciteşrin 1932, s. 103.
- Kılıçoğlu**, “Dikenler”, S 16, 31 İkincikânun 1934, s. 16.
- Köse Raif Paşaoğlu R. M. Fuat**, “Gazeteler ve Öz Dilimize Doğru”, S 2, 15 Haziran 1932, s. 25-27.; “Dilin Serpilişi”, S 3, 15 Temmuz 1932, s. 33,4.; “Öz Türk Dili Zengin ve İleri Bir Dildir”, S 5, 26 Eylül 1932, s. 69-71.; “Oğuzname”, S 6, Birinciteşrin 1932, s. 97-99.; “Karay Türkçesi”, S 9, 31 İkincikânun 1933, s. 153-155.; “Acaba tekin mi değil?”, S 17, 12 Mart 1934, s. 6-8.; “Tarama Dergileri Dolayısıyla”, S 19, 30 Nisan 1934, s. 3-5.
- Köylü**, “Köylü Kızı”, S 3, 15 Temmuz 1932, s. 46.; “Kutatgu Bilik”, S 10, Şubat 1933, s. 170-173.; “Nispet ye’sinin Türkçede karşılığı”, S 20-22, 30 Eylül 1934 (Temmuz 1935), s. 1-7.
- Lebip Mumammer**, “Ragıp Şevki ve Hikâyeleri”, S 8, Birincikânun 1932, s. 142-144.
- M. A. Doğan**, “Öz Dilimize Doğru”, S 15, 31 Birinciteşrin 1933, s. 68.
- Memduh Necdet**, “Sak Kökü”, S 20-22, 30 Eylül 1934 (Temmuz 1934), s. 12-16.; “Sak Kökü”, S 20-22, 30 Eylül 1934 (Ağustos 1934), s. 14.
- Mehmet Emin**, “Şair”, S 5, 26 Eylül 1932, s. 74,5.
- Mehmet Halil**, “Reşit Galip için”, S 18, 30 Nisan 1934, s. 11.
- M. Hayri**, “Dr. Suphi Nuri Beyefendiye”, S 12, Mayıs 1932, s. 223-226.
- M. Sıtkı**, “Kadehin Sesi”, S 2, 15 Haziran 1932, s. 29.
- M. Sıtkı Çubukçuoğlu**, “Oğluma”, S 3, 15 Temmuz 1932, s. 45.
- M. Şakir**, “Atalar Sözleri”, S 5, 26 Eylül 1932, s. 79-80.; “Beşik Türesi ve İlk Ninni”, S 13, 26 Eylül 1932, s. 1214.
- Mustafa Şekip**, “Mektepte Psikanaliz”, S 1, 15 Mayıs 1932, s. 11-13.
- Muharrem Zeki**, “Öz Dilime”, S 7, İkinciteşrin 1932, s. 120.; “29 Birinciteşrin”, S 14, 29 Birinciteşrin 1933, s. 16.
- Müderriş Ferit**, “Dil ve yürek birliği”, S 6, Birinciteşrin 1932, s. 93.
- N.**, “Ulu Gaziye” S 15, 31 Birinciteşrin 1933, s. 14.
- Nahit Sırrı**, “Reşit Galip için”, S 18, 30 Nisan 1934, s. 16.
- Nazmi İlhami**, “Ayşem”, S 12, Mayıs 1932, s. 231.
- Necmeddin Sadık**, “Altın Işık”, S 24, 15 Birincikânun 1934, s. 3,4.
- Numan Nuri**, “Harmandallı Türküsü”, S 8, Birincikânun 1932, s. 138,9.
- Orhan Sadettin**, “Nasıl Çalışmalı”, S 2, 15 Haziran 1932, s. 21-23.
- Osman Nuri**, “Düğün kelimesi için”, S 15, 31 Birinciteşrin 1933, s. 4-5.
- Ragıp Hulusi**, “Dilimiz Üzerinde Düşünceler”, S 4, 15 Ağustos 1932, s. 49-56.
- Ragıp Şevki**, “Öz Dilimizde Ömer Seyfettin”, S 4, 15 Ağustos 1932, s. 47-59.; “Öz Dilimizde Ziya Gökalp”, S 5, 26 Eylül 1932, s. 76-78.; “Öz Dilimizde Ahmet Hikmet”, S 6, Birinciteşrin 1932, s. 94-96.; “Öz dilimizde Ali Canıp”, S 7, İkinciteşrin 1932, s. 113-115.; Matbaada Akşam Şiirler”, S 9, 31 İkincikânun 1933, s. 166,7.; “Haydar Rifat ve tercümeleleri”, S 13, 26 Eylül 1932, s. 16.; “Mustafa Kemal”, S 14, 29 Birinciteşrin 1933, s. 6-9.
- Reşit Galip**, “Üniversite Açılırken”, S 18, 30 Nisan 1934, s. 14,5.; “Öz Dil Tarihimizden Yapraklar”, S 20-22, 30 Eylül 1934 (Ağustos 1934), s. 15,6.; “Öz dil

tarihinden yapraklar”, S 20-22, 30 Eylül 1934 (Eylül 1934), s. 4. [Önceki yazının devamıdır].

Sadettin Nüzhet, “Büyük mefküreci”, S 18, 30 Nisan 1934, s. 11.

Sadri Etem, “Reşit Galip”, S 18, 30 Nisan 1934, s. 6.

Sadri Maksudi, “Macarların Edebî Dil Tarihi Hakkında Birkaç Söz”, S 16, 31 İkincikânun 1934, s. 3,4.; “Dil düzeltme işinde yazıcıların borçları”, S 19, 30 Nisan 1934, s. 11,2.; “Macar edebî dil tarihi hakkında birkaç söz”, C 3, S 1, 27 Ağustos 1936, s. 14,5.

Seyit, “Ona dağlar yuva oldu”, S 19, 30 Nisan 1934, s. 9.

Samih Rifat, “Öz dil şavaşı tarihinden yapraklar”, S 20-22, 30 Eylül 1934 (Ağustos 1934), s. 4-11,13.

Suphi Nuri, “Öz Dilimize Doğru”, S 3, 15 Temmuz 1932, s. 38,9.; “Boş Beşik ve Akkuş”, S 6, Birinciteşrin 1932, s. 100-102.; “Yaseminler”, S 7, İkinciteşrin 1932, s. 119-120.; Dil Kurultayının tesirleri ve neticeleri”, S 8, Birincikânun 1932, s. 126129.; “Zavallı kedi”, S 9, 31 İkincikânun 1933, s. 160,1.; “Oğluma”, S 10, Şubat 1933, s. 191,2.; “Çay Vakti”, S 11, Mart 1933, s. 214-216.; “Şu Dağların Ardında”, S 12, Mayıs 1932, s. 229-231.; “Öz Dilimize Doğru”, S 13, 26 Eylül 1932, s. 7,8.; “Kemalizm”, S 14, 29 Birinciteşrin 1933, s. 3-5.; Kemalizmin Kadımı”, S 15, 31 Birinciteşrin 1933, s. 11-14.; “Bir Dil ve Tarih Meselesi”, S 16, 31 İkincikânun 1934, s. 4.; “Okuyucu Kıtlığı”, S 16, 31 İkincikânun 1934, s. 12-14.; “Çay”, S 17, 12 Mart 1934, s. 14,5.; “Anlamak, affetmek”, S 19, 30 Nisan 1934, s. 16.; “Yeni bir eser”, S 20-22, 30 Eylül 1934 (Temmuz 1934), s. 8,9.; “Kar”, S 24, 15 Birincikânun 1934, s. 14,5.

Taha Ay, “Bir dağ kızı tanırım”, S 13, 26 Eylül 1932, s. 15.; “İkinci Dil Kurultayından Sonra...”, S 20-22, 30 Eylül 1934 (Eylül 1934), s. 7-8.

Vahit Lütfi, “Çocuk sazları hakkında”, S 16, 31 İkincikânun 1934, s. 15,6.

Valter Johannes Stein, (Çev., İmzasız)“Gılgamış Hikâyesi”, S 16, 31 İkincikânun 1934, s. 7-11.

Yahya Saim Ozanoğlu, “Yazı dili üzerinde düşünceler”, S 24, 15 Birincikânun 1934, s. 11-14.

Yılmaz H. Kâzım, “Her Türkün adı öz Türkçe olmalıdır!” S 17, 12 Mart 1934, s.11-13.

Yusuf Şerif, “Millî ilim ve fikir, millî dile dayanmalıdır”, S 6, Birinciteşrin 1932, s. 82-84.; “Yazı dilimizin inkişafı meselesi”, S 7, İkinciteşrin 1932, s. 105,6.; “Edebî ve ilmî dillerin başlıca yaşayış ve yükseliş şartı”, S 8, Birincikânun 1932, s. 124,5.; “Medeniyet Dili ve Nüfus”, S 9, 31 İkincikânun 1933, s. 146,7.

Ziya Tekin, “Büyük halkçı ve Mecmuası”, S 18, 30 Nisan 1934, s. 7.